入菩薩行智慧品和迴向品難語釋

藏文漢譯對照本繁體

【爐香讚】

爐香乍爇　法界蒙薰

諸佛海會　悉遙聞　隨處結祥雲

誠意方殷　諸佛現全身

南無香雲蓋菩薩摩訶薩（三稱）

【三皈依】

南無皈依佛　皈依法　皈依僧（三稱）

【發菩提心】

我今發心　不為自求　人天福報　聲聞緣覺　乃至權乘

諸位菩薩　唯依最上乘　發菩提心　願與法界眾生

一時同得　阿耨多羅三藐三菩提

【四弘誓願】

眾生無邊誓願度　煩惱無盡誓願斷

法門無量誓願學　佛道無上誓願成

【歸命本師】

南無本師釋迦牟尼佛（三稱）

【開經偈】

無上甚深微妙法　百千萬劫難遭遇

我今見聞得受持　願解如來真實義

入菩薩行智慧品和迴向品難語釋

題　解

《入菩薩行論》由印度中觀派論師寂天（約 650 ～ 750）造，是闡述菩薩如何有系統地修學菩提心的圓滿論著。

本論以頌文著成，亦稱《千頌》，分為十品：菩提心利益品、懺悔罪業品、受持菩提心品、不放逸品、護正知品、安忍品、精進品、靜慮品、智慧品、迴向品。

本論的梵文注釋極為豐富，單於西藏大藏經中，由梵文譯為藏文的注釋就有十種。傳譯到西藏後，被尊崇為「噶當六論」之一，而且成為各大教派公認的必修論典，各派大德也相繼為本論注釋。傳譯到中國後，天息災於宋太宗雍熙二年（985 年）譯為《菩提行經》四卷，今存於《大正藏》No.1662。

〈智慧品〉主要解說二諦的建立，成立欲證得解脫須通達空性，廣說成立人、法空性的正理。〈迴向品〉則以造論功德作總迴向與別迴向。《難語釋》將此二品中的難題，以簡潔問答方式闡明。

此篇二品《難語釋》，原典中未注明作者、譯者，與另一部論藏中所收善天著《入菩薩行解說難語釋》比較，應是摘錄其中的二品來解釋內容。因此，本注釋作者亦是善天，並由印度堪布喜熱古瑪惹及譯師善慧共同譯校而成藏文。

本注釋中所說《入行論》只有九品，並非現在藏文的通行版本，所引藏文根本頌與流通版本也有所不同。

༄། །བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའི་སྤྱོད་པ་ལ་འཇུག་པའི་ཤེས་རབ་ལེའུ་དང་བསྔོ་བའི་དཀའ་འགྲེལ་བཞུགས། །

入菩薩行智慧品和迴向品難語釋

藏漢對照本繁體

梵文論名：बोधिसत्त्वचर्यावतारविवृत्ति

梵文（轉寫）論名：Bodhisattvacaryāvatāravivṛtti

藏文論名：བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའི་སྤྱོད་པ་ལ་འཇུག་པའི་ཤེས་རབ་ལེའུ་དང་བསྔོ་བའི་དཀའ་འགྲེལ།

藏文（轉寫）論名：byang chub sems dpa'i spyod pa la 'jug pa'i shes rab le'u dang bsngo ba'i dka' 'grel

漢文論名：入菩薩行智慧品和迴向品難語釋。

[178a.2]༄༅། །ད་ནི་སེམས་མཉམ་པར་གཞག་པའི་གང་ཟག་དེས་གོ་འཕང་ཁྱད་པར་ཅན་ཐོབ་པར་བྱ་བའི་དོན་དུ་ཤེས་རབ་བསྐྱེད་པར་བྱ་བའི་ཕྱིར་ལེའུ་བརྒྱད་པ་གསུངས་ཏེ།

彼補特伽羅，心平等而住，為了證得殊勝果位，當需生起智慧，故今說第八品[1]。

དེ་ལ་གང་ལ་བརྟེན་ཏེ་བསྐྱེད་པར་བྱ་ཞེ་ན། བསམ་གཏན་གྱི་ལེའུར་ཞི་གནས་ཀྱི་ཚོགས་ལ་གནས་ཏེ། ཞི་གནས་བསྒོམ་པར་བྱ་བ་ཉིད་དུ་བསྔོགས་པ་

其中，問：「當依於什麼而生起？」
謂在靜慮品中，住於奢摩他資糧，預先修習奢摩他。

[178a.3]འདི་དག་ཐམས་ཅད་ཀྱང་གང་གི་དོན་དུ་བསྔོགས་ཤེ་ན། བདག་དང་གཞན་གྱི་རྒྱུད་ལ་བསྐྱེད་པའི་དོན་དུ་བསྔོགས་ཏེ། གོང་དུ་བསམ་གཏན་བསྟན་པའི་ལེའུར། ཞི་གནས་རབ་[178a.4]ཏུ་ལྡན་པའི་ལྷག་མཐོང་གིས། །ཉོན་མོངས་རྣམ་པར་འཇོམས་པར་ཤེས་བྱས་ནས། །ཐོག་མ་ཞི་གནས་བཙལ་བྱ་ཞེས་དེ་སྐད་དུ་བསྔོགས་པ་དེ་བས་ན་བདག་དང་གཞན་གྱི་རྒྱུད་ལ་མྱ་ངན་ལས་འདས་པ་དང་། བདེ་བ་འདོད་པས་དེ་ཐོབ་པར་བྱ་བའི་དོན་དུ་ཤེས་རབ་བསྐྱེད་པར་བྱའོ་ཞེས་བྱ་བའི་དོན་ཏོ། །

問：「這些一切又為了什麼而準備？」
為令於自、他心續上生起而準備。前靜慮品說：「有止諸勝觀，能滅諸煩惱，知已先求止。」其義謂：如所言準備已，自、他心續希求涅槃及安樂，因此，為獲得它，當生起智慧！

[178a.4]དེ་ལ་མྱ་ངན་ལས་འདས་པ་ཞེས་བྱ་བ་ནི་བདག་གི་དོན་ཏེ། བདེ་བ་ནི་གཞན་གྱི་དོན་ཏོ། །ཡང་མྱ་ངན་ལས་འདས་པ་ནི་སྤངས་པའོ། །བདེ་བ་ནི་ཡེ་ཤེས་སོ། །ཡང་ན་མྱ་ངན་ལས་འདས་པ་ནི་ངེས་པར་ལེགས་པའོ། །བདེ་བ་ནི་མངོན་པར་མཐོ་བའོ། །

其中所說：「涅槃」是自利，安樂是他利；或涅槃是斷德，安樂是妙智；另或，涅槃是決定勝，安樂是增上生。

[178a.5]དེ་ལྟར་བསམ་གཏན་དང་ལྡན་པ་དེས་མྱ་ངན་ལས་[178a.6]འདས་པ་དང་བདེ་བ་ཐོབ་པར་བྱ་བའི་དོན་དུ་ཤེས་རབ་གང་བསྐྱེད་པར་བྱ་སྙམ་པ་ལ། དོན་དམ་དང་ནི་ཞེས་བྱ་བ་ལ་སོགས་པ་སྨོས་ཏེ། འདིས་ནི་ཡུལ་བདེན་པ་གཉིས་ལ་དམིགས་པའི་ཤེས་རབ་དེ་བསྐྱེད་པར་བྱའོ་ཞེས་བསྟན་ཏེ། བཤད་ཅེས་བྱ་བ་ནི་དེ་བཞིན་གཤེགས་པས་སོ་ཞེས་བྱ་བ་ནི་ཚིག་གི་ལྷག་མའོ།།

如果這麼想：「如是有靜慮者，為了獲得涅槃及安樂，當生起何種智慧？」
頌說：「勝義」等文[2]。此說明當生起緣二諦境的智慧！「說」[3]，謂「由如來（說）」是補充說明語。

[178a.7]དེ་དག་གི་སོ་སོའི་མཚན་ཉིད་ཇི་ལྟ་བུ་ཡིན་སྙམ་པ་ལ། དོན་དམ་ཞེས་བྱ་བ་ལ་སོགས་པ་སྨོས་ཏེ། དོན་དམ་བློ་ཡི་སྤྱོད་ཡུལ་མིན། །ཞེས་བྱ་བ་ལ། བློ་ཞེས་བྱ་བ་ནི་མཚོན་པ་ཙམ་དུ་ཟད་ཀྱི་སྒྲའི་ཡུལ་མ་ཡིན་པར་ཡང་ཤེས་པར་བྱ་སྟེ།

如果這麼想：「他們各自之相是怎樣的呢？」
頌說：「勝義」等文[4]。對於所說「勝義非心境」，其中所說「心」，僅以其為例而已，亦當了知非聲之境。

[178a.7]ཇི་སྐད་དུ་མདོ་ལས་དོན་དམ་པའི་བདེན་པ་ནི་གང་ལ་སེམས་རྒྱུ་བ་ཡང་མེད་ན་ཡི་གེ་རྣམས་ལྟ་སྨོས་ཀྱང་ཅི་དགོས་ཞེས་འབྱུང་བ་དང་། ཡང་ལྷའི་བུ་དོན་དམ་པའི་བདེན་པ་ནི་ཐ་སྙད་ཐམས་ཅད་ལས་ཡང་དག་པར་འདས་ཏེ། མ་སྐྱེས་པ་མ་འགགས་པ་བརྗོད་པ་དང་། བརྗོད་པར་བྱ་བ་དང་། བྲལ་བ་ཤེས་པ་དང་། ཤེས་པར་བྱ་བ་དང་། བྲལ་བའོ་ཞེས་གསུངས་པའི་ཕྱིར་རོ།།

因為經中說：「勝義諦者，尚無心行，況諸文字。」又說：「天子！

勝義諦者，正超一切名言，不生不滅，遠離能詮、所詮，遠離能知、所知！」

[178b.2]འོན་ཏེ་དེ་དོན་དམ་པ་དེ་ཇི་ལྟར་བློའི་སྤྱོད་ཡུལ་མ་ཡིན་སྙམ་པ་ལ། དོན་དམ་པ་ནི་རིགས་པ་ཇི་ལྟ་བ་བཞིན་དུ་ཡིན་ལ། རིགས་པས་དཔྱད་ན་དངོས་པོ་གང་ཡང་མ་གྲུབ་སྟེ། ཇི་སྐད་དུ་མདོ་ལས། བློ་ཡིས་རྣམ་པར་གཞིགས་ན་ནི། །གཞན་དབང་མེད་ཅིང་བརྟགས་པའང་མེད། །ཅེས་བྱ་བ་ལ་སོགས་པ་གསུངས་པ་དང་།

如果這麼想：「然而，彼勝義為何不是心的行境？」
勝義是如實正理，若以正理觀察，任何事皆不成立，如經說「若以心審察，無依他無計」等。

[178b.3]འཕགས་པ་ཀླུ་སྒྲུབ་ཀྱིས་ཀྱང་། གང་ཅི་བརྗོད་པ་ཐམས་ཅད་ནི། །ངོ་བོ་ཉིད་ཀྱིས་སྟོང་རིག་བྱ། །སྟོང་ཞེས་བྱ་བ་དེ་ཡང་སྟོང་། །འདི་ལྟར་མི་སྟོང་ཡོད་མ་ཡིན། །ཞེས་གསུངས་པ་དང་། བདེན་པ་གཉིས་ལས་ཀྱང་། དེ་ཉིད་ཕྱིར་ན་དེ་སྟོང་མིན། །ཞེས་བྱ་བ་ལ་སོགས་པ་གསུངས་པས་གང་ལྟར་ཡང་མ་གྲུབ་པའི་ཕྱིར་རིགས་པས་དཔྱད་ན་བློ་དང་སྒྲས་ཇི་ལྟར་ཡང་ཡུལ་དུ་བྱར་མེད་དོ། །

聖者龍樹也說：「隨作一切說，當知自性空！所說『空』亦空，如是無非空。」《二諦》也說「真實性故彼非空（、非不空）」等。不管怎樣，皆不成立故，若以正理觀察，無論如何，心與聲皆不以其為境。

[178b.4]ཡང་ན་དོན་དམ་པ་ཞེས་བྱ་བ་ནི་གཞན་གྱི་དབང་གི་མཚན་ཉིད་ལ་སྒྲོ་བཏགས་པའི་སྤྲོས་པ་རྣམ་པར་ཆད་པ་ཙམ་དུ་ཟད་པས། དེ་ལ་ནི་བློ་དང་སྒྲས་ཇི་ལྟར་ཡང་ཡུལ་དུ་བྱར་མེད་དེ། དགག་པ་ཙམ་ནི་ཅི་ཡང་མ་ཡིན་

པའི་ཕྱིར་རོ། །

或者，所說「勝義」，是於依他起相，唯斷除增益戲論而已，故無論如何，心與聲皆不以其為境，（唯斷除增益戲論之）唯遮非任何（心聲之境）故。

[178b.5]དེ་ལས་བཟློག་པ་བློ་དང་སྒྲ་ནི་ཀུན་རྫོབ་ཡིན་ཞེས་བྱ་བ་ནི་འཕགས་པ་བདེན་པ་གཉིས་བསྟན་པ་ལས། ཇི་སྐད་དུ། ལྷའི་བུ་གལ་ཏེ་དོན་དམ་པར་ནི་དོན་དམ་པའི་བདེན་པ་ལུས་དང་། ངག་དང་ཡིད་ཀྱི་ཡུལ་གྱི་ངོ་བོར་གྱུར་ན་ནི་དོན་དམ་པའི་བདེན་པ་ཞེས་བྱ་བའི་གྲངས་སུ་མི་འགྲོའོ། །དེ་ཀུན་རྫོབ་ཀྱི་བདེན་པ་ཉིད་ཁོ་ནར་འགྱུར། ལྷའི་བུ་དོན་དམ་པར་ནི་དོན་དམ་པའི་བདེན་པ་ནི་རྣམ་པ་ཐམས་ཅད་མཁྱེན་པའི་ཡེ་ཤེས་རྣམ་པ་ཐམས་ཅད་ཀྱི་མཆོག་དང་ལྡན་པའི་ཡུལ་ལས་ཀྱང་ཡང་དག་པར་འདས་པ་ཡིན་ནོ་ཞེས་གསུངས་པ་དང་།

與其相反，所說「心與聲是世俗」，如《宣說聖二諦》說：「天子！勝義之中，勝義之諦，若成身語意對境之體，則不入所說『勝義諦』數；彼唯成世俗諦！天子！勝義之中，勝義之諦，亦正超出，具一切種最勝一切智智之境！」

[178b.6]འཕགས་པ་བློ་གྲོས་མི་ཟད་པས་བསྟན་པའི་མདོ་ལས་ཀྱང་། དེ་ཀུན་རྫོབ་ཀྱི་[178b.7]བདེན་པ་གང་ཞེ་ན། ཇི་སྙེད་འཇིག་རྟེན་གྱི་ཐ་སྙད་གདགས་པ་དང་། ཡི་གེ་དང་། སྐད་དང་། བརྡས་བསྟན་པ་དག་གོ་ཞེས་ཇི་སྐད་གསུངས་པ་ལྟ་བུ་སྟེ། ཀུན་རྫོབ་ནི་ཇི་ལྟར་སྣང་བཞིན་ཡིན་པའི་ཕྱིར་རོ་སྙམ་དུ་བསམས་པའོ། །

如《聖無盡慧菩薩所示經》也說：「云何世俗諦？盡所有世間名言施設、文字、語言、名號所示。」世俗者，是如所顯現故。

作如上的思維！

[178b.7]ཞིབ་ཏུ་ནི་དབུ་མའི་བསྟན་བཅོས་གཞན་དག་ལས་ཤེས་པར་བྱ་བ་ཡིན་པའི་ཕྱིར་འདིར་རྒྱ་མ་བསྐྱེད་དོ། །

詳細當從其他中觀論典中了知故，此處不作廣說。

[179a.1]ད་ནི་དངོས་པོའི་བདག་ཉིད་ལ་ལོག་པར་རྟོག་པ་བསལ་བའི་སྒོ་ནས་དངོས་པོའི་བདག་ཉིད་དཔྱད་པར་བྱ་བ་མདོར་བསྟན་པའི་ཕྱིར། དེ་ལ་ཞེས་བྱ་བ་སྨོས་ཏེ། དངོས་པོའི་བདག་ཉིད་བསྟན་མ་ཐག་པ་དེ་ལ་རྣལ་འབྱོར་པ་དང་། ཕལ་པ་དང་མཐུན་པས་ཕལ་པ་[179a.2]སྡེ་མདོ་སྡེ་པ་ལ་སོགས་པ་འཇིག་རྟེན་པ་རྣམས་ཀྱིས་{གོ་རིམས་,གོ་རིམ་}བཞིན་དུ་གཉིས་མེད་པའི་ཚུལ་དང་། གཉིས་ཀྱི་ཚུལ་དུ་མཐོང་སྟེ། དེ་ལ་རྣལ་འབྱོར་སྤྱོད་པ་བས་འཇིག་རྟེན་ཕལ་པའི་འདོད་པ་སུན་འབྱིན་པར་བྱེད་ཅིང་འཇིག་རྟེན་ཕལ་པ་ལས་གོང་མར་གྱུར་པ་རྣལ་འབྱོར་པའི་འདོད་པ་དེ་ནི་དེ་ལས་ཀྱང་གོང་[179a.3]མར་གྱུར་པ་དབུ་མ་པའི་ལྟ་བའི་ཁྱད་པར་གྱིས་སུན་འབྱིན་པར་བྱེད་པས་དེའི་ཕྱིར་མཚན་ཉིད་ལ་དཔྱད་པར་བྱའོ་ཞེས་བྱ་བའི་ཐ་ཚིག་གོ། །

今祛除對於事物本性的邪分別，而從此方面，為略示觀察事物本性故，而說「其中」等文[5]，於剛才宣說事物本性，瑜伽士，及隨順凡庸故為凡庸的經部師等諸世間人，依次以無二之理及二相之理觀見。其中，瑜伽行者能破斥凡庸世間人的觀點，而超勝凡庸世間人的瑜伽士觀點，則以較彼（瑜伽士）更勝的中觀師見的特法，能破斥之，故斷言「因此，當觀察相！」

[179a.3]ད་ནི་རེ་ཞིག་དེ་ཉིད་རྒྱས་པར་བཤད་པའི་དབང་དུ་བྱས་ནས། འོན་ཏེ་འཇིག་རྟེན་ཕལ་པའི་འདོད་པ་ནི་གང་། དེ་ལ་རྣལ་འབྱོར་སྤྱོད་པ་པས་ནི་ཇི་ལྟར་སུན་འབྱིན་པར་བྱེད་ཅེ་ན། འཇིག་རྟེན་པ་ཡིས་ཞེས་བྱ་བ་ལ་སོགས་

པ་སྨོས་ཏེ། འཇིག་རྟེན་ཕལ་པ་མདོ་སྡེ་པ་ལ་སོགས་པས་སོ། །དངོས་མཐོང་ལ་ཞེས་བྱ་བ་ནི་གཟུགས་ལ་སོགས་པ་ལའོ། །ཡང་དག་ཉིད་དུ་འང་ཞེས་བྱ་བ་ནི་ཇི་ལྟར་སྣང་བ་བཞིན་དུ་ཕྱི་རོལ་གྱི་དོན་ཉིད་ཡང་དག་པར་རོ། །སྒྱུ་མ་བཞིན་དུ་ཞེས་བྱ་བ་ནི་དེ་ལྟར་སྣང་བའོ།།

今首先就詳細解說它而言，問：「然凡庸世間所許是什麼？瑜伽行者如何破彼？」答言「世人」等文[6]，凡庸世間的經部師等，「見實法」謂於色等；「為真實」，謂於如所顯現的真實外境。「如幻化」，謂如那般顯現。

[179a.5]ཇི་ལྟར་རྩོད་ཅེ་ན། གཟུགས་སོགས་ཞེས་བྱ་བ་སྨོས་ཏེ། འདི་སྐད་བསྟན་ཏེ། གཟུགས་ལ་སོགས་པ་ནི་སྤྲོས་པའི་བག་ཆགས་ཡོངས་སུ་སྨིན་པའི་དབང་གིས་མངོན་སུམ་ཉིད་དུ་འཁྲུལ་ནས་དེ་སྣང་གི་ཚད་མས་གྲུབ་པ་མ་ཡིན་ཏེ། དེ་སྒྲུབ་པར་བྱེད་པའི་རིགས་པ་མེད་པའི་ཕྱིར་དང་། གཅིག་དང་དུ་མ་ལ་སོགས་པའི་ཚད་མས་གནོད་པའི་ཕྱིར། དཔེར་ན་མི་གཙང་བ་ལ་གཙང་བར་འཛིན་པ་བཞིན་ནོ་ཞེས་བསྟན་པ་ཡིན་ནོ།།

問：「如何諍論？」
答言「色等（現量境）」文[7]，謂作是說：「色等是由戲論習氣成熟之力，錯亂為現前性，從而顯現彼，並不以量成立，以無成立彼的正理故，並且以一多等量能妨害故。如於不淨，執著為淨。」

[179a.6]འོན་ཏེ་དེ་ལྟར་ན་འཕགས་པ་དོན་རྣམ་པར་ངེས་པའི་ཆོས་ཀྱི་རྣམ་གྲངས་ལས་གཟུགས་གང་ཞེ་ན། གཟུགས་གང་ཡིན་པ་ཅི་ཡང་རུང་སྟེ། དེ་ཐམས་ཅད་འབྱུང་བ་ཆེན་པོ་བཞི་དག་དང་། འབྱུང་བ་ཆེན་པོ་བཞི་དག་རྒྱུར་བྱས་པའོ་ཞེས་གསུངས་པའི་ལུང་དང་འགལ་ལོ་ཞེ་ན། འཇིག་རྟེན་གཟུད་པར་ཞེས་བྱ་བ་ལ་སོགས་པ་སྨོས་

ཏེ། འདི་སྐད་དུ་འདུལ་བར་འགྱུར་བའི་སྐྱེ་བོ་དག་གཟུད་པར་བྱ་བའི་ཆེད་དུ་བསྟན་པ་ཡིན་གྱི་དངོས་སུ་ཡོད་པའི་ཕྱིར་བསྟན་པ་ནི་མ་ཡིན་ཏེ། དེས་ན་འགལ་[179b][179b.1]བ་མེད་དོ་ཞེས་བསྟན་པ་ཡིན་ནོ། །

問：「然而，如果這樣，則違背言教《聖義決定法數》中所說：『云何色？凡色皆可，彼一切皆是四大種，及以四大種為因。』」答言「為導世間人」等文[8]，是宣說：「如是所說，是為了引導應當調伏的諸士夫而說，而非實有故而說，故不相違。」

[179b.1]ཅི་དེ་ལྟ་བུའི་དཔེ་མཐོང་ངམ་ཞེ་ན། སྒྱུ་མ་ལྟ་བུའི་ཞེས་བྱ་བ་ལ་སོགས་པ་སྨོས་ཏེ། ཇི་སྐད་དུ་འཕགས་པ་ཤེས་རབ་ཀྱི་ཕ་རོལ་ཏུ་ཕྱིན་པ་ལས། རབ་འབྱོར་འདི་ལྟ་སྟེ། དཔེར་ན་དེ་བཞིན་གཤེགས་པ་ཤིན་ཏུ་ཞི་བ་ཞེས་བྱ་བས་ལུང་བསྟན་པར་བྱ་བའི་སེམས་ཅན་འགའ་ཡང་མ་[179b.2]གཟིགས་ནས་སྤྲུལ་པ་ཞིག་སྤྲུལ་ཏེ། མྱ་ངན་ལས་འདས་སོ། །དེ་ནས་སྤྲུལ་པ་དེས་སངས་རྒྱས་ཀྱི་བྱ་བ་བྱས་ཏེ། བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་དག་བླ་ན་མེད་པའི་བྱང་ཆུབ་ཏུ་ལུང་བསྟན་ཏེ། ཡོངས་སུ་མྱ་ངན་ལས་འདས་པར་གྱུར་ཏོ་ཞེས་གསུངས་པའི་ཚུལ་གྱིས་གདུལ་བྱའི་རྒྱུད་ལ་བསོད་ནམས་བསྐྱེད་པའི་ཕྱིར་སྤྲུལ་པའི་སྒྱུ་མ་ལྟ་བུ་བསྟན་པ་བཞིན་ནོ། །

問：「可見到哪般的比喻嗎？」
答言「供幻（佛生德）」等文[9]。如《聖般若波羅密多經》說：「須菩提！譬如極寂靜如來未見一位可授記有情，遂變現一化身，而入涅槃。其後，彼化身作佛事業，於諸菩薩，授記無上菩提後，而般涅槃。」以如是宣說之理，為令於所化機心續上生起福德，顯示猶如變現的幻化。

[179b.3]དེ་ལྟར་འཇིག་རྟེན་ཕལ་པའི་འདོད་པ་རྣལ་འབྱོར་སྤྱོད་པས་ཇི་ལྟར་སུན་འབྱིན་པའི་ཚུལ་བསྟན་ནས། ད་

ནི་རྣལ་འབྱོར་སྤྱོད་པའི་འདོད་པ་དབུ་མས་ཇི་ལྟར་སུན་འབྱིན་པ་བསྟན་པའི་ཕྱིར། གལ་ཏེ་སེམས་ཅན་ཞེས་བྱ་བ་ལ་སོགས་པ་སྨོས་ཏེ། གལ་ཏེ་སེམས་ཅན་ཞེས་བྱ་བ་འདི་དག་ཀུང་དོན་དམ་པར་རང་བཞིན་མེད་པ་ཡིན་ན་སྒྱུ་མ་བཞིན་དུ་ཤི་བའི་རྗེས་ལ་ཡང་མི་སྐྱེ་བར་ཐལ་བར་འགྱུར་བ་ཞིག་ན་དེ་ལྟ་མ་ཡིན་ཏེ། སྐྱེ་བའི་ཕྱིར་དོན་དམ་པར་ཡོད་དོ་ཞེ་ན།

如是宣說了瑜伽行師如何破除凡庸世間人的所許情形後，今為宣說中觀師如何破除瑜伽行師的所許故，而說「有情若（如幻）」等文[10]。如果說：「所說『有情』，若此等皆是勝義之中無自性，則如幻般，死後應不再生，有此過失，然而並非如是，生故勝義有。」

[179b.4]ཐམས་ཅད་ཀུན་རྫོབ་ཡིན་པས་ཀུན་རྫོབ་ཐམས་ཅད་འཁོར་བའི་ངེས་པ་མེད་པའི་ཕྱིར། རྐྱེན་རྣམས་རྒྱུས་ནི་ཞེས་བྱ་བ་ལ་སོགས་པ་སྨོས་ཏེ། གང་གི་ཚེ་གཉེན་པོ་ཡེ་ཤེས་མ་སྐྱེས་པས་རྒྱུ་ལས་དང་ཉོན་མོངས་པ་མ་ལོག་པའི་ཚེ་ནི་འབྲས་བུ་སྡུག་བསྔལ་གྱི་ཕུང་པོ་མི་ལྡོག་སྟེ་འཁོར་བར་ཡང་ཡིན་ལ། གང་གི་ཚེ་གཉེན་པོ་སྐྱེས་པས་མི་མཐུན་པའི་ཕྱོགས་ལས་དང་ཉོན་མོངས་པ་འགགས་ཏེ་འབྲས་བུ་སྡུག་བསྔལ་གྱི་ཕུང་པོ་མི་འབྱུང་སྟེ། མི་འཁོར་བར་འགྱུར་བ་དེའི་ཚེ་ནི་སྐྱེ་འགག་གི་མཚན་ཉིད་ཀུན་རྫོབ་ཡིན་ཡང་འཁོར་བ་མ་ཡིན་པས་ངེས་པ་མེད་དོ་ཞེས་བྱ་བའི་དོན་ཏོ། །

由於一切皆是世俗，然一切世俗不決定輪迴故，而說「以諸緣因」等[11]文。其義謂：若某時，未生起對治智慧故，猶未遮遣惑業因的時候，則不會遮遣苦蘊果，復當輪迴；而若某時，已生起對治，破逆品惑業，不生苦蘊果，當不輪迴，爾時，生滅的相雖是世俗，但不是輪迴，故不決定。

[179b.6]ཡང་རྣལ་འབྱོར་སྤྱོད་པ་དག་ན་རེ། གང་ཚེ་ཞེས་བྱ་བ་ལ་སོགས་པ་སྨོས་ཏེ། འདི་སྐད་དུ་ཁྱོད་ཀྱིས་གོང་དུ། དོན་དམ་བློ་ཡི་སྤྱོད་ཡུལ་མིན། །བློ་དང་སྒྲ་ནི་ཀུན་རྫོབ་ཡིན། །ཞེས་སྨྲས་པས་དོན་དམ་པར་[179b.7]སེམས་ཉིད་ཀྱང་ངོ་བོ་ཉིད་མེད་པ་ཡིན་ལ། ཡུལ་ནི་ཇི་ལྟར་སྣང་བ་བཞིན་དུ་ཡོད་དོ་ཞེས་ཁས་བླངས་པ་ཡིན་པས་དེའི་དམ་བཅས་པ་ལ་ཕན་ཚུན་འགལ་བའི་སྐྱོན་ཆགས་ཏེ། ཇི་ལྟར་ཞེ་ན། གང་གི་ཚེ་ཤེས་པ་ཉིད་ཀྱང་དོན་དམ་པར་མེད་པ་ཡིན་ན་ནི་ཡུལ་སྒྱུ་མ་ལྟ་བུ་དེ་ཤེས་པ་གང་ལ་སྣང་ནས་ཇི་ལྟར་སྣང་བ་ཉིད་དུ་ཡོད། འོན་ཏེ་ཡུལ་ཇི་ལྟར་སྣང་བ་བཞིན་དུ་ཡོད་ན་དེའི་ཚེ་གང་ལ་སྣང་བའི་ཤེས་པ་ཉིད་ཀྱང་ཡོད་པས་ཤེས་པ་དོན་དམ་པར་མེད་པ་ཉིད་དུ་མི་འཐད་དོ་ཞེ་ན།

又瑜伽行師說：「若時」等文[12]。其義謂：若作是說：「汝於前說：『勝義非心境，心、聲是世俗』，故是承許：『於勝義中，心亦無自性；境則如所顯現而有。』故其立宗有彼此相違的過失，如何（相違）？若某時，識亦勝義無，彼如幻之境於何識前顯現，並如所顯現而有？然若境如所顯現而有，爾時，於何者前顯現的識亦有，故識勝義無，不合理！」

[180a.1]ཉེས་པ་འདི་ནི་ཁྱོད་ལ་ཡང་མཚུངས་སོ་སྙམ་ནས། གང་ཚེ་ཞེས་བྱ་བ་ལ་སོགས་པ་སྨོས་ཏེ། ཁྱེད་རྣལ་འབྱོར་སྤྱོད་པ་དག་ཆོས་ཐམས་ཅད་སེམས་ཙམ་ཉིད་དུ་ཁས་ལེན་པ་དེའི་ཚེ་ཡུལ་སྒྱུ་མ་ཙམ་ཡང་མེད་པའི་ཕྱིར་ཤེས་པ་དོན་དམ་པར་ཡོད་པར་མི་འཐད་ལ་གང་གི་ཚེ་ཤེས་པ་དོན་དམ་པར་ཡོད་པ་ཡིན་ན་ནི། དེའི་ཚེ་ཡུལ་སྒྱུ་མ་ཙམ་ཡང་མེད་པ་མི་འཐད་དེ། ཤེས་པ་ནི་ཞེས་བྱ་བ་ལ་ལྟོས་པ་ཡིན་པའི་ཕྱིར་

思及「此過於汝亦同犯！」而說「若時」等文[13]。汝瑜伽行師許一切法皆唯是識，爾時，僅幻化之境亦無故，識勝義有，不合理。若某時，識勝義有，爾時，僅幻化之境亦無則不合理，

是觀待所說「識」故。

[180a.3]ཁྱེད་ལ་དེ་ཡང་མ་ངེས་པ་ཉིད་དུ་བསྟན་པའི་ཕྱིར། ཇི་སྲིད་ཅེས་བྱ་བ་ལ་སོགས་པ་སྨོས་ཏེ། དཔེར་ན་སྒྱུ་མའི་སྐྱེས་བུ་ཡང་རྐྱེན་ཚོགས་པའི་དབང་གིས་དོན་དམ་པར་མེད་ཀྱང་སྔ་མ་འགགས་པའི་རྗེས་ལ་ཡང་སྐྱེ་བ་དེ་བཞིན་དུ་འདིར་ཡང་དེ་དང་འདྲ་བས་སྐྱེ་བའི་ཕྱིར་ཡང་དག་པར་ཡོད་ཅེས་བྱ་བ་དེ་ནི་མ་ངེས་པ་ཉིད་དོ་སྙམ་དུ་བསམས་པ་ཉིད་དོ།།

為說明於汝而言，彼亦不決定故，而說「乃至」等文[14]。譬如，幻化士夫亦由眾緣聚合之力，雖勝義無，然在前者滅後，又生起般，此亦與其相同，故竊以為：「所說『生故真實有』，彼不決定！」

[180a.4]འོ་ན་དེ་ལྟར་དོན་དམ་པར་ངོ་བོ་ཉིད་མེད་པ་ཡིན་ན། དེའི་ཚེ་ལོ་བརྒྱ་འམ་སྟོང་ལ་སོགས་པར་ཡུན་རིང་དུ་གནས་པར་མི་རུང་བ་ཞིག་ན། ད་ལྟར་ནི་སེམས་ཅན་ཞེས་བྱ་བའི་དངོས་པོ་འདི་ཡུན་རིང་དུ་གནས་པ་ཉིད་ཀྱི་ཕྱིར་དོན་དམ་པར་ཡོད་དོ་ཞེ་ན།

如果說：「那麼若如是勝義無自性，爾時，則不能長久住百千年等，現今所言『有情』此事物長久安住故，勝義中有。」

[180a.4]དེ་ཡང་མ་ངེས་པ་ཉིད་དུ་བསྟན་པའི་ཕྱིར། རྒྱུན་རིང་ཙམ་གྱིས་ཞེས་བྱ་བ་ལ་སོགས་པ་སྨོས་ཏེ། རེས་འགའ་སྒྱུ་མའི་སྐྱེས་བུ་ལ་ཡང་སྔགས་དང་རྫས་ལ་སོགས་པའི་སྟོབས་ཀྱིས་ཡུན་རིང་དུ་གནས་པ་སྲིད་པའི་ཕྱིར་དེས་ན་ཡུན་རིང་དུ་གནས་པ་ཉིད་ཀྱི་ཕྱིར། དོན་དམ་པར་ཡོད་ཅེས་བྱ་བ་དེ་ཡང་མ་ངེས་པའི་སྐྱོན་ཆགས་པ་ཉིད་དོ་སྙམ་དུ་བསམས་པའོ།།

為說明彼亦不決定故，而說「（云何）因久住」等文[15]。暫時性的幻化士夫亦容由藥、咒等力長久安住故。因此，竊以為：「所說『長久安住故，勝義而有』，彼亦必有不決定的過失。」

[180a.6]འོན་ཏེ་དེ་ལྟར་རང་བཞིན་མེད་པ་ཉིད་ཡིན་ན། སྒྱུ་མའི་སྐྱེས་བུ་བཞིན་དུ་སྲོག་བཅད་པས་སྡིག་པ་མི་འབྱུང་བར་ཐལ་བར་འགྱུར་བ་ཞིག་ན་སེམས་ཅན་ཞེས་བྱ་བའི་དངོས་པོ་འདི་ནི་སྲོག་བཅད་པ་ལས་སྡིག་པ་འབྱུང་བའི་ཕྱིར་དོན་དམ་པར་ཡོད་དོ་ཞེ་ན།

如果說：「然而若如是無自性，則應如幻化士夫般，有殺生不致罪的過失，而所言『有情』此事物，殺生致罪故，勝義中有。」

[180a.6]དེ་ཡང་མ་ངེས་པ་ཉིད་དུ་བསྟན་པའི་ཕྱིར་སྒྱུ་མའི་སྐྱེས་བུ་ཞེས་བྱ་བ་ལ་སོགས་པ་སྨོས་ཏེ། འདི་སྙམ་དུ་སྡིག་པ་འབྱུང་བའི་ཕྱིར་དོན་དམ་པར་ཡོད་པར་ནི་མ་ངེས་ཀྱི་འོ་ན་ཅི་ཞེ་ན་དོན་དམ་པར་མེད་ཀྱང་ཀུན་རྫོབ་ཏུ་སྲོག་ཡོད་པའི་ཕྱིར། དེ་བསད་པ་དང་། མ་བསད་པའི་རྒྱུ་ཅི་རིགས་པར་ཕན་གནོད་འབྱུང་བ་ཡིན་པས་དེ་བས་ན་དེ་བསད་པའི་རྒྱུ་སྡིག་པ་འབྱུང་བ་ཡིན་ཞེས་བསམས་པའོ། །

為說明彼亦不決定故，而說「幻人行殺施」等文[16]。謂如是思維：「致罪故勝義中有，此不決定。」如果問：「然則，有何理由？」答：「雖勝義無，而世俗中有命故。以殺彼或不殺彼的因，隨其所應，發生利害，因此，由於殺彼的因，以致產生罪過！」

[180b.1]འོ་ན་དེ་ལྟར་སེམས་ཅན་རྣམས་སེམས་ཡོད་པ་ཉིད་ཀྱི་ཕྱིར་དོན་དམ་པར་ཡོད་པ་ཡིན་གྱི། གལ་ཏེ་དོན་དམ་པར་མེད་པ་ཉིད་ཡིན་ན་ནི་སེམས་ཉིད་ཀྱང་འབྱུང་དུ་མི་རུང་སྟེ། དཔེར་ན་སྒྱུ་མའི་སྐྱེས་བུ་བཞིན་ནོ་ཞེ་ན།

如果說：「那麼，如是諸有情有心故勝義有，假設勝義無，則亦不可生起心，如幻化士夫。」

[180b.1]དོན་དམ་པར་མེད་ཀྱང་རྐྱེན་ཚོགས་པའི་དབང་གིས་ཀུན་རྫོབ་ཏུ་འབྱུང་བ་མི་འགལ་ཏེ། དཔེར་ན་སྒྱུ་མ་དེ་ཉིད་དོན་དམ་པར་མེད་ཀྱང་རྐྱེན་ཚོགས་པའི་དབང་གིས་རྟ་དང་གླང་པོ་ལ་སོགས་པ་འབྲས་བུ་མི་འདྲ་བ་སྣ་ཚོགས་འབྱུང་བ་ལྟ་བུ་ཡིན་པས། དེ་བས་ན་ཁྱོད་ཀྱི་སེམས་དང་ལྡན་པར་འབྱུང་བའི་ཕྱིར། དོན་དམ་པར་ཡོད་ཅེས་བྱ་བ་དེ་ཡང་མ་ངེས་པ་ཉིད་དོ་སྙམ་དུ་བསམས་ནས། སྔགས་ལ་སོགས་པ་ཞེས་བྱ་བ་ལ་སོགས་པ་སྨོས་ཏེ། འདི་སྐད་བསྟན་ཏོ། །སྒྱུ་མའི་རྒྱུ་རྐྱེན་སྔགས་ལ་སོགས་པ་ལ་ནུས་པ་མེད་པའི་ཕྱིར་སེམས་དང་མི་ལྡན་པར་འབྱུང་བ་ཡིན་གྱི། དོན་དམ་པར་མེད་པའི་ཕྱིར་ནི་མ་ཡིན་ལ་སེམས་ཅན་རྣམས་ལ་ནི་རྒྱུ་རྐྱེན་ལ་ནུས་པ་ཡོད་པས་སེམས་དང་ལྡན་པར་འབྱུང་བ་ཡིན་གྱི་དོན་དམ་པར་ཡོད་པའི་ཕྱིར་ནི་འབྱུང་བ་མ་ཡིན་ཏེ། དེ་བས་ན་མ་ངེས་པ་ཉིད་དོ་ཞེས་བྱ་བའི་དོན་ཏོ། །

雖勝義無，然由諸緣聚合的力量，於世俗中發生，並不相違，如彼幻化，雖勝義無，但由諸緣聚合的力量，產生各種象、馬等不同的果，因此，竊以為：「汝所說『有心而發生，故勝義有』，彼亦不決定。」而說「咒等（無功能）」等文[17]，其義謂：幻化的因緣咒等無能力故，發生無心（物），然非以勝義無故。於諸有情，因緣有能力故，發生有心者，然非以勝義有故而發生，因此不定。

[180b.4]འོན་ཏེ་སེམས་ཅན་རྣམས་ལ་དོན་དམ་པར་མེད་ཀྱང་སེམས་འབྱུང་ན་ནི་དེའི་ཚེ་ཁྱད་པར་མེད་པ་དེ་བཞིན་དུ་སྒྱུ་མ་ལ་ཡང་ཅིའི་ཕྱིར་མི་འབྱུང་ཞེ་ན། རྒྱུ་རྐྱེན་གྱི་ནུས་པ་མི་འདྲ་བའི་ཕྱིར་ཏེ། དེ་བས་ན་སྣ་ཚོགས་རྐྱེན་ལས་ཞེས་བྱ་བ་སྨོས་ཏེ། གལ་ཏེ་རྒྱུ་རྐྱེན་གཅིག་གིས་འབྲས་བུ་མཐའ་དག་སྐྱེད་ནུས་པ་ཡིན་ན་ནི། དེ་ཚེ་སྒྱུ་མ་ལ་ཡང་

སེམས་བྱུང་བར་འགྱུར་བ་ཞིག་ན། དེ་མི་སྲིད་པའི་ཕྱིར་རོ་ཞེས་པའི་དོན་ཏོ།།

若問：「然於諸有情，雖勝義無卻能生心，爾時，無差別故，同樣，幻化何故不亦生心？」
因緣的能力不同故，故說：「種種因緣（生）」等文[18]。其義謂：若一因緣能生一切果，爾時，幻化亦當生心，然而不會有彼故。

[180b.5]གཞན་གྱིས་གལ་ཏེ་ཞེས་བྱ་བ་ལ་སོགས་པ་སྨོས་ཏེ། སྟོང་ལུགས་ཀྱི་དོན་དམ་པར་ནི་མྱ་ངན་ལས་འདས་པ་ཡིན་ཞིང་བཟློག་ནས་ཀུན་རྫོབ་ནི་འཁོར་བ་ཉིད་མ་ཡིན་ནམ། གང་གི་ཚེ་ཁྱེད་དབུ་མ་པས་ཇི་སྐད་བཤད་པ་ལྟར་དོན་དམ་པར་ནི་སྐྱེ་འགག་ཐམས་ཅད་དང་བྲལ་བ་ཡིན་ཞིང་བཟློག་ནས་སྐྱེ་འགག་གི་མཚན་ཉིད་ཐམས་ཅད་ནི་ཀུན་རྫོབ་ཡིན་པར་གྲུབ་པ་དེ་ལྟ་ན་ནི། དེའི་ཚེ་སངས་རྒྱས་ཀྱང་གཉེན་པོ་སྐྱེ་བ་དང་མི་མཐུན་པའི་ཕྱོགས་འགག་པའི་མཚན་ཉིད་ཀྱི་ཀུན་རྫོབ་ཡིན་པས་འཁོར་བ་ཉིད་དུ་ཐལ་བར་འགྱུར་བའི་ཕྱིར་བྱང་ཆུབ་ཀྱི་སྤྱོད་པ་དོན་མེད་པར་འགྱུར་རོ་ཞེ་ན།

他人說：「（勝義）若（涅槃）」等文[19]。如果說：「對於斷宗[20]而言，勝義是涅槃，而相反的，世俗豈不即是輪迴？如果某時，依中觀師汝之所說，勝義之中，遠離一切生滅，相反而成立一切生滅相皆是世俗。若如是，爾時，佛亦是以生起對治、破不順品為相的世俗，從而有應成為輪迴的過失故，菩提的行持，當無意義！」

[180b.7]ངེས་པ་མེད་དེ་སྐྱེ་འགག་ཕན་ཚུན་འགག[21]་ཅིང་སྐྱོན་འདི་འབྱུང་བ་ཡིན་གྱི། གང་གི་ཚེ་ཁོ་བོ་ལ་ནི་ཤེས་པ་དོན་དམ་པར་མེད་ཀྱང་སྒྱུ་མ་ཙམ་དུ་གནས་པ་དེ་ལ་ཡུལ་སྒྱུ་མ་དེ་ལྟ་བུ་སྣང་བའི་ཕྱིར་ཉེས་པ་མེད་དོ་ཞེས་བྱ་

བའི་ཐ་ཚིག་གོ།

斷言：「不決定者，生滅互違，並且生此過失，而如果某時，於我而言，識雖勝義無，然僅住於幻化，於彼顯現那般幻化之境故，無有過失。」

[181a.1]གཞན་གྱིས་ཕན་ཚུན་འགལ་བའི་ཉེས་པ་དེ་ཉིད་ལས་མ་གྲོལ་བ་ཉིད་དུ་བསྒྲུབ་པའི་ཕྱིར། གང་ཚེ་སེམས་ཉིད་ཅེས་བྱ་བ་ལ་སོགས་པ་སྨོས་ཏེ། དེ་ལྟར་ཡུལ་དང་སེམས་གཉིས་ཀ་སྒྱུ་མ་ཉིད་དུ་ཁས་ལེན་པ་ནི་གཉི་ག་ཡང་དོན་དམ་པར་རང་བཞིན་མེད་པའི་ཕྱིར་གང་ཞིག་གང་ལ་སྣང་སྟེ། དེ་ལྟ་བས་ན་ཡུལ་ཇི་ལྟར་སྣང་བ་བཞིན་དུ་ཡོད་པ་ཤིན་ཏུ་ཡང་མི་འཐད་པས་ཕན་ཚུན་འགལ་བའི་ཉེས་པ་སོ་ན་གནས་ལ། ཁོ་བོ་ཅག་ནི་ཡུལ་སྒྱུ་མ་ཙམ་འདི་མེད་ཀྱང་རང་རིག་པའི་སྒོ་ནས་ཤེས་པ་ཉིད་དུ་ཁས་ལེན་པས་དམ་བཅས་པ་ལ་ཕན་ཚུན་འགལ་བའི་ཉེས་པ་མི་མཚུངས་སོ་ཞེ་ན།

他人為了成立——未脫離彼互違的過失故，而說「（幻境）若即心」等文[22]。如果說：「如是境與心二者，若許為幻化，則二者皆是勝義無自性故，由何者顯現何者呢？因此，境如現而有，亦極不合理，故互違的過失仍在。而我等雖許僅幻化境亦無，然從自證方面，即許為識，故所立宗不同樣犯互違的過失。」

[181a.3]སློབ་དཔོན་གྱིས་ཉེས་པ་དེ་ཉིད་སོ་ན་གནས་པར་བསྒྲུབ་པའི་ཕྱིར། རལ་གྲི་སོ་ནི་ཞེས་བྱ་བ་ལ་སོགས་པ་སྨོས་ཏེ། ཇི་ལྟར་རལ་གྲི་སོ་དེ་ཉིད་ལ་བཅད་པར་བྱ་བ་དང་། གཅོད་པར་བྱེད་པ་གཉིས་མེད་པའི་ཕྱིར་རང་གིས་རང་མི་གཅོད་པ་བཞིན་དུ་ཤེས་པའི་ངོ་བོ་དེ་ཡང་རིག་བྱ་རིག་བྱེད་གཉིས་མེད་པའི་ཕྱིར། རང་གིས་རང་རིག་པ་མི་འཐད་དེ། དེ་བས་ན་ཡུལ་ཁས་མི་ལེན་པའི་ཕྱིར། ཤེས་པ་དོན་དམ་པར་ཡོད་པ་ཉིད་དུ་མི་འཐད་པའི་ཉེས་པ་སོ་ན་གནས་ལ།

論師為了成立彼過仍在故，而說「（猶如）刀劍鋒」等文[23]。猶如劍鋒，對其自身無所割、能割二者故，自不割自，同樣，彼識體亦無所知、能知二者故，自了知自，不合理。因此，不許境故，識勝義而有，不合理的過失仍然存在。

[181a.4]གང་གི་སྒྱུ་མ་ལྟ་བུ་ཞེས་བྱ་བ་འདིས་ནི་རི་བོང་གི་རྭ་བཞིན་དུ་ཐམས་ཅད་དུ་མེད་པའི་དོན་ནི་མ་ཡིན་གྱི། སྣང་དུ་ཟིན་ཀྱང་དོན་དམ་པར་མེད་པའི་དོན་ཡིན་པས། དེ་བས་ན་ཡུལ་དང་ཤེས་པ་གཉིས་ཀ་དོན་དམ་པར་མེད་ཀྱང་སྣང་ཚོད་ཙམ་དུ་ཡོད་པ་ཡིན་པའི་ཕྱིར་ཡུལ་སྒྱུ་མ་ལྟ་བུ་དེ་ཇི་ལྟ་བ་བཞིན་དུ་ཡོད་པས་ཉེས་པ་སོ་ན་གནས་པ་མ་ཡིན་ཞེས་བྱ་བའི་དོན་ཏོ། །

此所說「誰之如幻」，其義非如兔角般，完全不存在，而是雖然顯現，卻勝義無。因此，其義謂：「境與識二者雖勝義無，但僅是顯現而有故，彼如幻境，如實而有，不復有過。」

[181a.6]གཞན་གྱིས་ཤེས་པ་གཅིག་པོ་དེ་ལ་རིག་བྱ་དང་། རིག་བྱེད་གཉིས་ཀྱི་བདག་ཉིད་མ་གྲུབ་ཀྱང་། རང་རིག་པ་ཉིད་དུ་གཞུང་གཟུགས་པའི་ཕྱིར། གལ་ཏེ་མར་མེ་ཞེས་བྱ་བ་ལ་སོགས་པ་སྨོས་ཏེ། ཇི་ལྟར་མར་མེ་རང་གི་ངོ་བོ་ལ་རང་གསལ་བར་བྱ་བ་དང་། གསལ་བར་བྱེད་པ་གཉིས་མ་གྲུབ་ཀྱང་། གསལ་བར་བྱེད་པའི་རྐྱེན་ཉི་མ་ལ་སོགས་པ་གཞན་ལ་མ་ལྟོས་པར་གསལ་བའི་རང་བཞིན་ཡིན་པའི་ཕྱིར། རང་གིས་རང་གསལ་བར་བྱེད་པ་དེ་བཞིན་དུ་ཤེས་པ་གསལ་བ་ཡང་རིག་པར་བྱ་བ་དང་། རིག་པར་བྱེད་པ་གཉིས་མེད་ཀྱང་། །རིག་བྱེད་གཞན་ལ་མི་ལྟོས་པར་རིག་པའི་རང་བཞིན་ཡིན་པའི་ཕྱིར་ཚུལ་གྱིས་རང་རིག་པ་ཡིན་པའི་ཕྱིར། ཡུལ་སྒྱུ་མ་ཙམ་མེད་དུ་ཟིན་ཀྱང་། ཤེས་པ་དོན་དམ་པར་ཡོད་པ་འགལ་བ་མེད་དོ་ཞེ་ན།

他雖未成立彼一識為所知、能知二體性，然特為建立有自證之

論義故，而說「若謂如燈火」等文[24]。如果說：「如燈火自體雖不成立所明、能明二者，然不待其他能明之緣，如日等，是明自性故，自能明自。同樣，明瞭識雖亦無所知、能知二者，然不待其他能知，是了知的自性故，以其理即能自證故。境者如幻雖無，而識勝義有，並不相違。」

[181b.1]སློབ་དཔོན་གྱིས་དཔེ་ཉིད་མ་གྲུབ་པའི་སྒོ་ནས། དེ་མི་འཐད་པར་བསྒྲུབ་པའི་ཕྱིར། མར་མེ་གསལ་བར་བྱེད་མ་ཡིན་ཞེས་བྱ་བ་ལ་སོགས་པ་སྨོས་ཏེ། གལ་ཏེ་དེ་ལྟར་མར་མེ་དེ་གསལ་བའི་རང་བཞིན་དུ་ཁས་ལེན་ན་ནི། དེའི་ཚེ་རང་གིས་གསལ་བར་བྱེད་པ་ཤིན་ཏུ་ཡང་མི་འཐད་དེ། ཅིའི་ཕྱིར་ཞེ་ན། རང་གིས་རང་གསལ་བར་བྱ་མི་དགོས་པའི་ཕྱིར་ཏེ། ཇི་ལྟར་ཞེ་ན། གསལ་བའི་རང་བཞིན་ཡིན་པའི་ཕྱིར་མུན་པས་བསྒྲིབས་པའི་མཚན་ཉིད་ཀྱི་མི་གསལ་བ་མེད་པ་ལ། དེ་ཉིད་ཀྱི་ཕྱིར་རང་གིས་རང་གསལ་བར་བྱ་མི་དགོས་པས་རང་གིས་རང་གསལ་བར་བྱེད་པ་མ་ཡིན་པ་བཞིན་དུ། འདིར་ཤེས་པ་ཡང་རིག་པའི་རང་བཞིན་ཡིན་པའི་ཕྱིར། མ་རིག་པའི་ཆ་ཤས་མེད་ལ། དེ་ཉིད་ཀྱི་ཕྱིར་རང་གིས་རང་རིག་པར་བྱ་མི་དགོས་པས་རང་གིས་རང་རིག་པར་བྱེད་པ་མ་ཡིན་ཏེ། དེ་བས་ན་རིག་པའི་རང་བཞིན་ཡིན་པའི་ཕྱིར། ཤེས་པ་རང་གིས་རང་རིག་པར་བྱེད་དོ་ཞེས་བྱ་བའི་ཕྱོད་ཀྱི་གཏན་ཚིགས་འདི་ལ་འགལ་བའི་སྐྱོན་ཆགས་པ་ཉིད་དོ་ཞེས་བྱ་བའི་དོན་ཏོ།།

阿闍黎為了從喻不成立的層面，證成彼不合理故，而說「燈火非能明」等文[25]。其義謂：若如是承許燈火是明的自性，爾時，自己照明自己，亦極不合理。為什麼呢？不需自己照明自己故。其理云何呢？是明的自性故，則沒有不明——以「由黑暗所障蔽」為相，以彼之故，不需自己照明自己。故自己不能照明自己。同樣，在此處，識亦是知的自性故，無不知的成份，以彼之故，不需自己了知自己，故自己不能了知自己。因此，所說「是知

的自性故，識自己能知自己」，汝之此因，有相違過。

[181b.4]ཡན་ལག་གི་དོན་བརྗོད་པར་བྱ་སྟེ། གསལ་བར་བྱེད་པ་ཞེས་བྱ་བ་ནི་རང་གིས་རང་གསལ་བར་བྱེད་པ་མ་ཡིན་ཞེས་བྱ་བའི་དོན་ཏེ། གསལ་བར་བྱ་མི་དགོས་པའི་ཕྱིར་རོ། །དེ་ཉིད་ཅིའི་ཕྱིར་ཞེ་ན། འདི་ལྟར་མུན་གྱིས་བསྒྲིབས་པའི་མཚན་ཉིད་ཀྱི་མི་གསལ་བ་མེད་པའི་ཕྱིར་ཏེ། དེ་གསལ་བའི་རང་བཞིན་ཡིན་ཞེས་བྱ་བའི་ཐ་ཚིག་གོ། །

當說支分義，所說能明，其義謂：自己不能照明自己，不需照明故。為何理由呢？謂如是，因為無以「由黑暗所障蔽為相」的不明故，從而斷言：「彼是明的自性。」

[181b.5]སྔོན་པོ་དག་ནི་མཐུན་པའི་དཔེ་སྟེ། དེ་བཞིན་དུ་བཻ་ཌཱུ་བཞིན་ནོ། །ཤེལ་ལྟ་བུ་ཞེས་བྱ་བ་ནི་སྔོན་པོ་དེ་ཉིད་ཀྱི་མི་མཐུན་པའི་དཔེ་སྟེ། ཇི་ལྟར་ཤེལ་ནི་རང་བཞིན་གྱིས་སྔོན་པོ་མ་ཡིན་པའི་ཕྱིར་རོ། །སྔོན་པོར་བྱེད་པའི་རྐྱེན་བཻ་ཌཱུ་ལ་སོགས་པ་ལ་ལྟོས་པ་ཡིན་ལ་བཻ་ཌཱུ་སྔོན་པོ་ཉིད་ནི་སྔོན་པོའི་རྒྱུ་ལ་མི་ལྟོས་ཏེ། ཅིའི་ཕྱིར་ཞེ་ན། དང་པོ་ནས་སྔོན་པོ་ཉིད་དུ་འདུག་པ་ཡིན་པའི་ཕྱིར། དེ་ལྟ་བུའི་བཻ་ཌཱུ་སྔོན་པོ་སྟེ། རང་ལ་རང་གི་སྔོན་པོར་བྱེད་དེ། སྔོན་པོར་བྱ་མི་དགོས་པའི་ཕྱིར་རང་ལ་སྔོན་པོར་མི་བྱེད་པ་བཞིན་ནོ་ཞེས་བྱ་བའི་ཐ་ཚིག་གོ། །

青色是同法喻，如吠琉璃。所說『如晶』，是彼青色的異法喻，如水晶非自性青色故。觀待能令成青色的緣——吠琉璃等，而青色吠琉璃則不待青色的因。為何理由呢？最初即有青色性故。斷言：「如是青吠琉璃，能令自己成就自己的青色，不需做成青色故。如於自己不作成青色。」

[181b.7]ཡང་གཞན་གྱིས་ཤེས་པ་རང་རིག་པའི་བདག་ཉིད་དུ་བསྒྲུབ་པའི་ཕྱིར། རྐྱེན་གཞན་ཞེས་བྱ་བ་ལ་སོགས་པ་

སྨོས་ཏེ། དེ་ལྟར་རང་རིག་པའི་རང་བཞིན་ཡིན་པའི་ཕྱིར། རང་རིག་པར་བྱེད་ཅེས་བྱ་བ་མི་འཐད་དུ་ཟིན་ཀྱང་ཡུལ་གཟུགས་དང་མིག་གི་དབང་པོ་ལ་སོགས་པ་རྐྱེན་གཞན་གྱི་སྟོབས་ཀྱིས་ཤེས་པ་དེ་རང་རིག་པར་བྱེད་དོ་ཞེ་ན།

又他為了成立識是自證的體性故，而說「他緣」等文[26]。如果說：「如是所說『是自證的自性故，能自證知』雖不合理，然以色境、眼根等他緣的力量，彼識能自證知。」

[182a.1]ཁྱེད་ཀྱི་ལུགས་ཀྱིས་ཆོས་ཐམས་ཅད་སེམས་ཙམ་དུ་འདུས་པ་ཡིན་པས། སེམས་ལས་མ་གཏོགས་པའི་རྐྱེན་གཞན་ཉིད་མ་གྲུབ་པའི་ཕྱིར་

汝宗歸攝一切法於唯識中，因此，不屬於心的其他緣不成立故。

[182a.2]རྐྱེན་གཞན་གྱི་སྟོབས་ཀྱིས་ཀྱང་ཤེས་པ་དེ་རང་རིག་པར་བྱེད་པ་ཉིད་དུ་མི་འཐད་དོ་ཞེས་བསྟན་པའི་ཕྱིར། གཟུགས་དང་ཞེས་བྱ་བ་ལ་སོགས་པ་སྨོས་སོ། །

為了說明「由其他緣的力量亦不應令識能自證」故，而說「色與」等文[27]。

[182a.1]དེ་ལྟར་ གནོད་པར་བྱེད་པའི་ཚད་མའི་སྒོ་ནས་ཤེས་པ་དོན་དམ་པར་ཡོད་པ་ཉིད་མི་འཐད་པར་བསྒྲུབས་ནས། ད་ནི་ཤེས་པ་དོན་དམ་པར་ཡོད་པ་ལ་སྒྲུབ་པར་བྱེད་པའི་ཚད་མ་མེད་པར་བསྟན་པའི་ཕྱིར། མར་མེ་ཞེས་བྱ་བ་ལ་སོགས་པ་སྨོས་ཏེ།

如是從能作妨難的量方面，成立識勝義有之不合理後，今為了

說明於識勝義有，無能成立的量故，而說「燈火」等[28]頌文。

[182a.3]མར་མེ་གསལ་བར་བྱེད་པ་ཡིན་པར་ནི་དབང་པོའི་མངོན་སུམ་གྱི་བློས་ཉམས་སུ་མྱོང་བའི་ཕྱིར། ཁས་ལེན་པར་རིགས་ན་ཤེས་པ་རང་གིས་རང་གསལ་བར་བྱེད་པ་མངོན་སུམ་གྱི་ཚད་མ་གང་གིས་ཀྱང་མ་གྲུབ་པའི་ཕྱིར་རྟོག་པ་དང་ལྡན་པ་རྣམས་ཀྱིས་ཁས་བླང་བར་མི་རིགས་སོ་སྙམ་དུ་བསམས་པ་སྟེ། ཅིའི་ཕྱིར་ཞེ་ན། རྟོག་པ་དང་ལྡན་པ་རྣམས་ཀྱིས་ཁས་ལེན་པ་ལ་ནི་སྒྲུབ་པར་བྱེད་པའི་ཚད་མར་ཁྱབ་པའི་ཕྱིར་ཞེས་བྱ་བའི་དོན་ཏོ།།

其義謂：當作是思：「若燈火能明，由根現覺領納故，理當承許，而識能自明，以任何現量亦不成立故，諸智者不應承許。」為何理由呢？諸智者承許，皆遍有能立的量故。

[182a.5]འོན་ཏེ་མངོན་སུམ་ཇི་ལྟར་མ་གྲུབ་སྙམ་པ་ལ། རེ་ཞིག་ཡིད་དང་དབང་པོའི་མངོན་སུམ་གྱིས་ནི་མི་འགྲུབ་སྟེ། དེ་གཉིས་ཀྱིས་ཡུལ་ནི་གཟུགས་དང་སྒྲ་ལ་སོགས་པ་གཟུགས་ཅན་གྱི་སྐྱེ་མཆེད་ལྔ་ཡིན་པའི་ཕྱིར་དང་། རང་རིག་པའི་མངོན་སུམ་གྱིས་ཀྱང་མི་འགྲུབ་སྟེ། དེ་ཉིད་ནི་བཟོད་དཔྱོད་པའི་སྐབས་ཡིན་པའི་ཕྱིར་དང་། རྣལ་འབྱོར་གྱི་མངོན་སུམ་གྱིས་ཀྱང་མི་འགྲུབ་སྟེ། ཚུ་རོལ་མཐོང་བ་རྣམས་ལ་རྣལ་འབྱོར་གྱི་མངོན་སུམ་གྱི་ཐ་སྙད་མི་འདོགས་པའི་ཕྱིར་རོ།།

如果這麼想：「然則，如何不由現量成立？」
首先，不由意現量、根現量成立，彼二者的境是色、聲等有色五處故；亦不由自證現量成立，是觀察忍可彼的時候故；復不由瑜伽現量成立，於諸凡夫，不立瑜伽現量名言故。

[182a.6]དེ་བས་ན་རང་གིས་རང་གསལ་བར་བྱེད་ཀྱང་རུང་མི་བྱེད་ཀྱང་རུང་སྟེ། མངོན་སུམ་གྱི་ཚད་མས་མ་གྲུབ་

པའི་ཕྱིར་དམ་བཅས་ཀྱང་མི་འགྲུབ་པོ་སྙམ་ཞེས་བྱ་བའི་ཐ་ཚིག་གོ། །

因此，斷言：「自能明自，無論可否，由現量不成立故，立宗亦不成！」

[182a.7]གལ་ཏེ་མངོན་སུམ་གྱིས་མ་གྲུབ་ཀྱང་འབྲས་བུའི་རྟགས་ལ་བརྟེན་ནས་སྐྱེས་པ་རྗེས་སུ་དཔག་པས་འགྲུབ་པོ་སྙམ་ན། གལ་ཏེ་རང་རིག་ཅེས་བྱ་བ་ལ་སོགས་པ་སྨོས་ཏེ། གལ་ཏེ་བདེ་བ་ལ་སོགས་པར་ཉམས་སུ་མྱོང་བའི་རང་རིག་པ་མེད་ན་ཕྱིས་ཀྱང་དྲན་པ་སྐྱེ་བའི་རྒྱུ་རང་རིག་པ་ཞིག་ཡོད་པར་རྗེས་སུ་དཔག་པས་འགྲུབ་པོ་སྙམ་པ་ལ། དོན་དྲན་པ་ཞེས་བྱ་བ་ལ་སོགས་པ་སྨོས་ཏེ། དྲན་པའི་ཤེས་པ་སྐྱེ་བའི་སྒོ་ནས་རང་རིག་པའི་ཤེས་པ་དོན་དམ་པ་ཞིག་སྒྲུབ་མི་དགོས་ཏེ། གོང་དུ་ཇི་སྐད་བཤད་པའི་ཚུལ་གྱིས་རང་རིག་པ་[182b.2]དོན་དམ་པ་དེ་ནི་མི་འགྲུབ་པའི་ཕྱིར་རོ་སྙམ་དུ་བསམས་པའོ། །

如果這麼想：「雖不由現量成立，然由依果因所生比量成立。」而說「若無自證分」等[29]頌文。

如果這麼想：「若無領納樂等之自證，而以比量成立：有後復生起憶念之因——自證。」而說「念義」等[30]頌文。作如是思：「從生起憶念識之門，不需成立勝義自證識，以如上所說的情形，不成立勝義自證故。」

[182b.2]འོན་ཏེ་རང་རིག་པ་དོན་དམ་པ་དེ་ཡོད་པ་ཉིད་དུ་མ་གྲུབ་ན་ཕྱིས་དྲན་པའི་ཤེས་པ་སྐྱེ་བ་མི་འཐད་དོ་ཞེ་ན། དོན་དམ་པ་མེད་ཀྱང་རང་རིག་པ་ཀུན་རྫོབ་ཏུ་ཡོད་པའི་དབང་གིས་དྲན་པའི་ཤེས་པ་སྐྱེ་བའི་ཕྱིར་དེ་དྲན་ནོ་ཞེས་གསུངས་སོ། །

問：「然若勝義自證，非成立有，則生後憶念識，不應道理。」答言：「雖無勝義，而由自證名言有增上，生起念識故，而憶念彼。」

[182b.2]འོན་ཏེ་ཀུན་རྫོབ་ཏུ་ཡོད་པ་ཉིད་དུ་ཡང་མི་འཐད་དེ། རང་བཞིན་མེད་པར་ཁས་ལེན་པའི་ཕྱིར་རོ་ཞེ་ན། འདི་ལྟར་ཞེས་བྱ་བ་ལ་སོགས་པ་སྨོས་ཏེ། མཐོང་བ་དང་ཐོས་པ་ལ་སོགས་པ་ཀུན་རྫོབ་ནི་འདིར་མི་འགོག་པའི་ཕྱིར་དང་། འོ་ན་འདིར་ཅི་ཞིག་འགོག་སྙམ་པ་ལ། འདིར་ནི་ཞེས་བྱ་བ་ལ་སོགས་པ་སྨོས་ཏེ། འདི་ནི་སྡུག་བསྔལ་ཐམས་ཅད་འབྱུང་བའི་རྒྱུ་དངོས་པོར་ཞེན་པ་དགག་པའི་ཕྱིར། ཡང་དག་པའི་རང་བཞིན་འགོག་གོ་སྙམ་དུ་བསམས་པའོ།

問：「然而世俗有亦不合理，承許無自性故。」
論說「如是」等[31]頌文，此處不破見聞等世俗故。
如果這麼想：「那麼，此處破何？」
論說「此處（所遮者）」等頌文。此破生一切苦之因——耽著實事故。作如是思：「破真實自性也！」

[182b.4]ད་ནི་ཡུལ་བདེན་པ་གཉིས་ལ་དམིགས་པའི་སྟོང་པ་ཉིད་ཀྱི་ཕྱིར་རྣལ་འབྱོར་བསྒོམ་པར་བྱ་བར་བསྟན་པའི་ཕྱིར། སྒྱུ་མ་ལྟ་བུ་ཞེས་བྱ་བ་ལ་སོགས་པ་དྲི་བའི་ཚིག་བཀོད་དེ། གཞན་དག་འདི་སྙམ་དུ་སྟོང་པ་ཉིད་དུ་ཤེས་པ་ནི་སྒྲིབ་པ་སྤོང་བའི་རྒྱུ་མ་ཡིན་པའི་ཕྱིར་རྟོག་པ་དང་ལྡན་པ་རྣམས་ཀྱིས་བསྒོམ་པར་མི་བྱ་སྟེ། དཔེར་ན་སྒྱུ་མ་མཁན་ལ་སོགས་པ་བཞིན་ནོ་སྙམ་དུ་སེམས་ན། དེ་བྱེད་པའི་ཞེས་བྱ་བ་ལ་སོགས་པ་སྨོས་ཏེ།

今說，為了緣於二諦境的空性故，當修瑜伽，故列舉疑問句「如幻」等[32]頌文，若他作是念：「知空非斷障之因故，諸有智者不應當修，如幻師等。」則答說「幻師」等[33]頌文。

[182b.6]ཡོངས་སུ་ཞེན་པ་འབྱུང་བའི་རྒྱུ་ནི་གཉིས་ཏེ། ནང་གི་ཚུལ་བཞིན་མ་ཡིན་པ་ཡིད་ལ་བྱེད་པ་མ་སྤངས་པ་དང་། ཕྱི་རོལ་ན་རྟག་པར་བྱ་བའི་ཡུལ་ཉེ་བར་གྱུར་པ་ཡིན་པ་ལས། སྒྱུ་མ་མཁན་ལ་ནི་དེ་གཉི་ག་དང་ལྡན་པའི་ཕྱིར་རེ་ཞིག་མ་བརྟགས་པའི་ཚེ་ཞེན་པ་སྐྱེ་བ་ནི་རིགས་པ་ཡིན་ན

其義謂：發生耽著之因有二：內未斷非理作意；外施設之境近前。幻師具彼二者故，暫時未審察的時候，生起耽著，則是合理。

[182b.6]གང་གི་ཚེ་རྣལ་འབྱོར་པ་ ཆེན་པོ་བསྐལ་པ་གྲངས་མེད་པ་གསུམ་གྱིས་བར་དུ་སྟོང་པ་ཉིད་ལ་གོམས་པར་བྱས་པ་ནི་དངོས་པོར་ཞེན་པའི་བག་ཆགས་སྤོང་བས་ཆོས་ཐམས་ཅད་ལག་མཐིལ་དུ་སྐྱུ་རུ་རའི་འབྲུ་བཞག་པ་བཞིན་དུ་གཟིགས་ཀྱང་ཞེན་པ་མི་མངའ་བའི་ཕྱིར་ཉོན་མོངས་པ་མི་འབྱུང་བས་དེ་བས་ན་སྒྲིབ་པ་སྤོང་བའི་རྒྱུ་ཡིན་པའི་ཕྱིརསྟོང་པ་ཉིད་ཀྱི་རྣལ་འབྱོར་བསྒོམ་པར་བྱའོ་ཞེས་བྱ་བའི་དོན་ཏོ།།

如果某時，大瑜伽師於三大阿僧祇劫修習空性，斷除耽著實事的習氣，觀一切法，如掌中庵摩羅果，而無耽著故，不生煩惱。因此，是斷障之因故，當修空性瑜伽。

[183a.1]འོ་ན་སྟོང་པ་ཉིད་ཀྱི་རྣལ་འབྱོར་ཇི་ལྟར་བསྒོམ་པར་བྱ་སྙམ་པ་ལ། གང་གི་ཚེ་ཞེས་བྱ་བ་ལ་སོགས་པ་སྨོས་ཏེ། རེ་ཞིག་གཅིག་དང་དུ་མ་དང་བྲལ་བ་ལ་སོགས་པས་སྤྱོད་པའི་དུས་གང་གི་ཚེ་གཟུགས་ལ་སོགས་པའི་དངོས་པོ་གང་ཞིག་མེད་དོ་ཞེས་བརྟགས་ཤིང་དགག་པར་བྱ་བའི་དངོས་པོ་ཡོད་པ་ཅུང་ཟད་ཀྱང་མ་རྙེད་པའི་དུས་དེའི་ཚེ་ཡོད་པ་ཉིད་དུ་མངོན་པར་ཞེན་པ་མི་འབྱུང་ལ་འདི་ལྟར་དགག་བྱ་མ་གྲུབ་པ་ཉིད་ཀྱིས་བཀག་པ་ཡང་མ་གྲུབ་པར་ཤེས་པའི་ཚེ་མེད་དོ་ཞེས་བྱ་བར་ཡང་མངོན་པར་མི་ཞེན་པའི་ཕྱིར་མེད་པར་ཞེན་པའི་རྟོག་པ་ཉིད་ཀྱང་སྤོང་བར་འགྱུར་རོ།།

作如是思：「那麼，如何修習空性瑜伽？」而說「若時」等[34]頌文。其義謂：若首先以離一、多等作觀察時，觀察：「色等某實事無」。所破實事，無少可得為有，爾時，不生耽著為有性。如是，由所破不成故，知破亦不成時，復不耽著「無」故，亦當斷除耽著「無」之分別心。

[183a.3]དེ་ལྟར་གང་ཚེ་དངོས་པོ་དང་དངོས་པོ་མེད་པ་གཉི་ག་རྣལ་འབྱོར་པའི་བློའི་མདུན་དུ་མི་གནས་ཏེ་གཟུང་བའི་ཆ་ལ་མི་སྣང་བའི་དུས་དེའི་ཚེ། རྣམ་པ་གཞན་གསུམ་པ་ནི་མེད་པའི་ཕྱིར་ཅིར་ཡང་དམིགས་པ་མེད་པའི་སྒོ་ནས་རྟོག་པ་ཐམས་ཅད་རབ་ཏུ་ཞི་བར་འགྱུར་རོ་ཞེས་བྱ་བའི་དོན་ཏོ། །

如是，若在某個時候，實法與無實法二者，皆不住於瑜伽師的心前，在所取分上不顯現的那個時候，由於無第三種其他行相故，從任何方面皆無所得之門，一切分別心當最極寂靜！

[183a.4]འོན་ཏེ་དེ་ལྟར་རྟོག་པ་མི་མངའ་ན་གདུལ་བྱ་རྣམས་ལ་སངས་རྒྱས་ཀྱི་གཟུགས་ཀྱི་སྐུར་སྣང་བ་མི་འཐད་དོ་ཞེ་ན། རྟོག་པ་མི་མངའ་ཡང་གདུལ་བྱའི་བསོད་ནམས་ཀྱིས་ཡིད་བཞིན་གྱི་ནོར་བུ་དང་དཔག་བསམ་གྱི་ཤིང་བཞིན་དུ་སྣང་བ་ལ་འགལ་བ་མེད་དོ་སྙམ་དུ་བསམས་ནས། ཡིད་བཞིན་ནོར་བུ་ཞེས་བྱ་བ་ལ་སོགས་པ་གསུངས་སོ། །

問：「然而，若無如是分別心，則於諸所化機，顯現佛色身，當不合理。」

考慮到：「雖無分別心，然由所化機的福德，猶如摩尼寶、如意樹般顯現，並不相違」，而說「摩尼如意樹」等頌文[35]。

[183a.5]འོན་ཏེ་དེ་ལྟར་རྟོག་པ་མི་མངའ་བ་ཉིད་ཡིན་ན་སེམས་ཅན་གྱི་དོན་མཛད་པ་འགལ་ལོ་ཞེ་ན། སྔར་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའི་གནས་སྐབས་ཀྱི་རྟོག་པའི་འཕེན་ཤུགས་ཀྱིས་སངས་རྒྱས་ཉིད་ལ་རྟོག་པ་མི་མངའ་ཡང་སེམས་ཅན་གྱི་དོན་མཛད་པ་མི་འགལ་ཏེ། དཔེར་ན་མཁའ་ལྡིང་གི་མཆོད་སྡོང་དང་འདྲའོ་སྙམ་ནས། མཆོད་སྡོང་གྲུབ་པས་ཞེས་བྱ་བ་སྨོས་ཏེ།

問：「然而，若無如是分別心，則與利益有情相違。」
由往昔菩薩位分別心的牽引力，佛雖無分別，然能利益有情，並不相違，想到「如同大鵬金翅鳥的塔」，而說「如人修鵬塔」等頌文[36]。

[183a.6]འདི་དག་སངས་རྒྱས་ཀྱི་ས་ལ་རྟོག་པ་མེད་པ་སྟོན་པ་ཡིན་གྱི་སྐུ་དང་ཡེ་ཤེས་ཉིད་ཀྱང་མི་མངའ་བར་སྟོན་པ་མ་ཡིན་ཏེ། ཕྱིའི་དོན་ཡོད་པར་སྨྲ་བའི་དབུ་མའི་ལུགས་ལ་དེ་དག་ཇི་ལྟར་སྣང་བ་བཞིན་དུ་མི་འགལ་བའི་ཕྱིར་དང་། རྨི་ལམ་གྱི་དོན་ལ་སོགས་པ་ཡང་ཇི་ལྟར་སྣང་བ་བཞིན་ཁས་ལེན་པའི་ཕྱིར།

這些頌文是說，佛地無有分別心，而不是說亦無身與智慧。對於說有外境的中觀宗，彼等如所顯現並不相違故，並且夢境等亦如所顯現而承許故。

[183a.7]དེ་བས་ན་དཔེ་ཡིད་བཞིན་གྱི་ནོར་བུ་དང་། དཔག་བསམ་གྱི་ཤིང་དང་། མཆོད་སྡོང་ལ་སོགས་པ་ཡང་རྟོག་པ་མེད་བཞིན་དུ་དེ་དང་དེ་ལྟར་སྣང་བ་དང་། དེ་དང་དེ་ལྟར་དོན་བྱེད་པ་ཡིན་གྱི། དེ་དག་རང་ཉིད་ཀྱང་མེད་པ་ནི་མ་ཡིན་པ་བཞིན་ནོ།།

因此，比喻如摩尼寶、如意樹、塔等亦是，雖無分別，然能作

這樣或那樣的顯現，而且能作這樣或那樣的利益，而它們自己也並非不存在。

[183b.1]དེ་བས་ན་ལ་ལ་དག་ན་རེ་འདི་འགོག་པར་སྨྲ་བའི་དབུ་མ་ཡིན་ཞེས་ཟེར་རོ་ཞེས་གྲག་སྟེ། བདག་གིས་ནི་དེ་ལྟར་མ་མཐོང་ངོ་།།

因此，據傳有人說：「此是指講說（以）『破除』（為宗）的中觀（師）。」我則不如是見。

[183b.1]དེས་ནི་སྒྲིབ་པ་སྤོང་བའི་རྒྱུ་ཉིད་དུ་བསྟན་ནས། ད་ནི་ཐམས་ཅད་མཁྱེན་པའི་ཡེ་ཤེས་ཐོབ་པར་བྱེད་པའི་རྒྱུ་ཡིན་པའི་ཕྱིར་སྟོང་པ་ཉིད་ཀྱི་རྣལ་འབྱོར་བསྒོམ་པར་བྱ་བ་ཉིད་དུ་བསྟན་པ། ཉོན་མོངས་པ་དང་ཞེས་བྱ་བ་ལ་སོགས་པ་སྨོས་སོ།།

說明彼斷障的因後，由於是證得一切智智的因，今說當修習空性瑜伽，頌曰：「煩惱（所知障，空性能對治）」等[37]文。

[183b.2]ད་ནི་རང་གི་སྙེ་པ་བྱེ་བྲག་ཏུ་སྨྲ་བ་དག་ན་རེ། ཐེག་པ་ཆེན་པོ་ནི་སངས་རྒྱས་ཐོབ་པར་བྱེད་པའི་ལམ་ཉིད་དུ་དགེ་སློང་ཀླུ་སྒྲུབ་ལ་སོགས་པས་བཤད་པར་ཟད་ཀྱི། སངས་རྒྱས་ཀྱིས་གསུངས་པ་མ་ཡིན་པས་དེའི་ཕྱིར་བསྒོམ་པར་མི་བྱའོ་ཞེས་ཟེར་བ་དག་གི་ལོག་པར་རྟོག་པ་དགག་པའི་ཕྱིར། ལམ་འདི་ཉིད་ཀྱིས་ཞེས་བྱ་བ་ལ་སོགས་པ་སྨོས་ཏེ། མན་ངག་བརྒྱུད་པས་ཞེས་བྱ་བ་ནི་བཅོམ་ལྡན་འདས་ཀྱིས་འཕགས་པ་འོད་སྲུངས་ཆེན་པོ་ལ་གཏད། དེས་ཀུན་དགའ་བོ་ལ་གཏད། དེས་ཤ་ནའི་གོས་ཅན་ལ་གཏད། དེས་ཉེ་པ་གུབ་ཏ་ལ་གཏད། དེས་མི་ཚ་ག་ལ་གཏད་ཅེས་བྱ་བ་ལ་སོགས་པ་གསུངས་སོ།།

今有自部毗婆沙師說：「大乘是能成佛之道，唯是由比丘龍樹等所說而已，並非佛說，故不應修。」為破斥他們的邪分別故，而說「以此道」等文[38]。所說「由教授傳承」，是說世尊付法於聖者大迦葉，他（大迦葉）付法於阿難，他（阿難）付法於奢搦迦[39]，他（奢搦迦）付法於優婆鞠多（小護），他（優婆鞠多）付法於提多迦（有愧）等。

[183b.4]ད་ནི་མཚུངས་པ་ཉིད་དུ་བསྒྲུབ་པའི་ཕྱིར། ཁྱེད་ཀྱི་གཞུང་གིས་ཞེས་བྱ་བ་ལ་སོགས་པ་གསུངས་ཏེ། དེ་ལྟ་མ་ཡིན་ན་ཉན་ཐོས་པ་ཁྱེད་ཀྱི་གཞུང་གིས་བྱང་ཆུབ་ཐོབ་པར་བྱེད་པ་ཡིན་པར་སངས་རྒྱས་ཀྱི་བཀའ་ཉིད་དུ་ཡང་ཇི་ལྟར་འགྲུབ་སྟེ། མཚུངས་སོ་སྙམ་དུ་བསམས་པའོ། །

今為成立同等故，而說「大乘若不成，汝教云何成」等文[40]。謂作這般思考：「若非如是，又如何成立『以聲聞人你們的教典能證得菩提』是佛語呢？二者同等。」

[183b.5]དེ་ལ་ཡིད་ཆེས་དེ་འགྲུབ་ན། །ཞེས་བྱ་བ་ནི་ཕ་རོལ་པོ་དག་འདི་སྐད་དུ་ཁོ་བོ་ཅག་གཞུང་དེ་ལ་སངས་རྒྱས་ཀྱི་བཀའ་ཉིད་དུ་ཡིད་ཆེས་པའི་མན་ངག་བརྒྱུད་པས་འགྲུབ་པོ་སྙམ་ན། ཐེག་པ་ཆེན་པོ་ལ་ཡང་ཡིད་ཆེས་ཀྱིས་ཞེས་བྱ་བ་ཐེག་པ་ཆེན་པོ་ལ་ཡང་སངས་རྒྱས་ཀྱི་བཀའ་ཉིད་དུ་ཡིད་ཆེས་པ་ན་མན་ངག་བརྒྱུད་པ་ལས་འགྲུབ་པ་ཉིད་དུ་ཤེས་པར་གྱིས་ཤིག་ཅེས་བྱ་བའི་དོན་ཏོ། །

所說「信彼而成彼」[41]，謂對方說此言：「由我們信彼教典是佛語的教授傳承而成立！」所說「由亦信大乘」，其義謂：若信大乘也是佛語，則應了知：從教授傳承而成立。

[183b.6]གཉི་ག་འདོད་པ་བདེན་ན་ནི་ཞེས་བྱ་བ་ནི། གལ་ཏེ་ཕ་རོལ་པོ་འདི་སྙམ་དུ་སངས་རྒྱས་ཀྱི་བཀའ་ཉིད་རྣམ་པར་གཞག་པ་ནི་ཁྱེད་དང་ཝ་བུ་ཅག་གཉི་གས་འདོད་པ་ཡིན་ན་སངས་རྒྱས་ཀྱི་བཀའ་ཉིད་དུ་བདེན་པ་ཡིན་གྱི། ཐེག་པ་ཆེན་པོ་ནི་ཁོ་བོ་ཅག་གིས་མི་འདོད་པའི་ཕྱིར་སངས་རྒྱས་ཀྱི་བཀའ་ཉིད་དུ་བདེན་པ་མ་ཡིན་ནོ་ཞེ་ན།

所說「二皆許故真」[42]，如果對方作如是想：「立為佛語，乃是你與我方二者都認可的，因此真正的是佛語；而我方不許大乘，所以不是真正的佛語。」

[183b.7]འོ་ན་ནི་དེའི་ཚེ་རིག་བྱེད་རྣམས་ཀྱང་བདེན་པར་འགྱུར་ཞེས་པ་ནི་རིག་བྱེད་ཀྱི་ཚིག་རྣམས་ཀྱང་དུག་ལ་སོགས་པ་ཞི་བར་བྱེད་པའི་ནུས་པ་དང་ལྡན་པར་གཉི་གས་འདོད་པའི་ཕྱིར་སངས་རྒྱས་ཀྱི་བཀའ་ཉིད་དུ་ཐལ་བར་འགྱུར་བའི་ཕྱིར། སངས་རྒྱས་ཀྱི་བཀའ་ཉིད་དུ་རྣམ་པར་བཞག་པ་གཉི་ག་འདོད་པ་པ་ཞེས་བྱ་བ་ཉིད་ནི་རིགས་པར་འཐད་པ་མ་ཡིན་ཞེས་བྱ་བའི་དོན་ཏོ། །

所說「那麼，爾時，諸吠陀亦當成真」[43]，其義謂：諸吠陀的文句也具有靜息毒等的功能，雙方都認可故，應當成為佛語。因此，所說「雙方共許立為佛語」並非正理。

[184a.2]འོན་ཏེ་སངས་རྒྱས་ཀྱི་བཀའ་ཉིད་དུ་རྣམ་པར་བཞག་པ་ནི་མདོ་སྡེ་ལ་འཇུག་འདུལ་བ་ལ་སྣང་། མཚན་ཉིད་དང་མི་མཐུན་མེད་པ་ཞེས་བྱ་བ་ཡིན་ན་ཐེག་པ་ཆེན་པོ་ནི་དེ་ལྟ་མ་ཡིན་ཏེ། ཇི་ལྟ་ཞེ་ན། ཉན་ཐོས་ཀྱི་ཐེག་པའི་ལུང་ལས་ནི་བསགས་པ་ལ་སོགས་པ་ཡོད་པ་ཉིད་དུ་གསུང་ལ། ཐེག་པ་ཆེན་པོ་ལས་ནི་བཀག་པའི་ཕྱིར་ཏེ། དེ་ལྟ་བས་ན་མདོ་སྡེ་དང་འགལ་བས་སངས་རྒྱས་ཀྱི་བཀའ་མ་ཡིན་ནོ་ཞེས་བསམས་ནས། གལ་ཏེ་ཕན་ཚུན་འགལ་ཞེས་བྱ་བ་སྨྲས་སོ། །

作如是思：「然而，若說『立為佛語者，是入於經部，見於律部，無不順相』，大乘不然，何以故？聲聞乘教說有積集等，而大乘破故，故違於經部，不是佛語」，而說「若互違」等文[44]。

[184a.3]འོན་ཏེ་དེ་ལྟར་ཕན་ཚུན་མི་མཐུན་ པ་ཙམ་གྱིས་སངས་རྒྱས་ཀྱི་བཀའ་ཉིད་དུ་མི་འགྱུར་ན་ནི་དེའི་ཚེ་འདུལ་བ་ལ་སོགས་པ་དོར་དགོས་སོ་ཞེས་བྱ་བ་ཁྱིད་ཉན་ཐོས་ཀྱི་ལུང་ལས་ཀྱང་ཕན་ཚུན་མི་མཐུན་པའི་ཕྱིར་སངས་རྒྱས་ཀྱི་བཀའ་མ་ཡིན་ནོ་ཞེས་དོར་དགོས་པ་ཉིད་དུ་ཐལ་བར་འགྱུར་རོ། །

其義謂：所說「然而，如果僅由相互不同而不成佛語，爾時，必須棄捨毗奈耶等！」汝聲聞教中也相互不同故，就成此過失：應須棄捨（佛語），從而說「不是佛語」[45]。

[184a.4]འོན་ཏེ་དེ་ནི་སེམས་ཅན་མོས་པ་མི་མཐུན་པ་རྣམས་དགའ་བར་བྱ་བའི་དོན་དུ་གསུངས་པའི་ཕྱིར་ན་མི་མཐུན་པ་ཡིན་ཡང་སངས་རྒྱས་ཀྱི་བཀའ་ཉིད་དུ་མི་འགལ་ལོ་ཞེ་ན་

然如果說：「彼是為令不同勝解的諸有情歡喜而說故，雖是不同，並不違於佛語。」

[184a.5]འོན་ཏེ་ཁོ་བོ་ཅག་ལ་ཡང་མཚུངས་སོ་སྙམ་ནས། སེམས་ཅན་མི་མཐུན་དགའ་བྱའི་ཕྱིར། །གསུངས་པ་ཞེས་བྱ་བ་དེ་ཐེག་པ་ཆེན་པོའི་ལུང་ལ་ཡང་མི་འདོད་དམ་སྙེ། དེ་ཡང་སེམས་ཅན་མོས་པ་མི་མཐུན་པ་རྣམས་དྲང་པར་བྱ་བའི་དོན་དུ་གསུངས་པ་ཡིན་པས། ཉན་ཐོས་ཀྱི་ལུང་དང་མི་མཐུན་པ་ཡིན་ཡང་སངས་རྒྱས་ཀྱི་བཀའ་ཉིད་དུ་མི་འགལ་ལོ་ཞེས་བྱ་བའི་དོན་ཏོ། །

作如是念：「而我等也是一樣」，而說「不同有情喜，為此而說」[46]，豈不也許於大乘教？彼亦是為了引導[47]諸不同勝解有情而說，雖與聲聞教不同，然並不違於佛語。

[184a.6]ད་ནི་མཇུག་བསྡུ་བའི་ཕྱིར། དེ་ལྟར་ཞེས་བྱ་བ་ལ་སོགས་པ་སྨོས་སོ། །སུན་འབྱིན་པ་ཞེས་བྱ་བ་ནི་སངས་རྒྱས་ཀྱི་བཀའ་མ་ཡིན་པ་ཉིད་དུའོ། །ཐེ་ཚོམ་མེད་པར་ཞེས་བྱ་བ་ནི་སངས་རྒྱས་ཀྱི་བཀའ་ཡིན་ནམ་མ་ཡིན་ཞེས་བྱ་བའི་ཐེ་ཚོམ་མོ། །

今結義故，而說「如是」等文[48]。所說「破除」，是指非佛語。「切莫心生疑」是指疑心是否為佛語。

[184a.7]ད་ནི་ལས་དང་པོ་པ་དག་སྟོང་པ་ཉིད་ཀྱི་རྣལ་འབྱོར་བསྒོམ་པ་ལ་མི་སྐྲག་པར་བྱའོ་ཞེས་བསྟན་པའི་ཕྱིར། སྡུག་བསྔལ་བསྐྱེད་དངོས་ཞེས་བྱ་བ་ལ་སོགས་པ་སྨོས་སོ། །

今為說「諸初業者不應恐懼修習空性瑜伽」，而說「執實能生苦」等文[49]。

[184b.1]སྟོང་ཉིད་འཇིགས་པ་ཞི་བྱེད་ན། །ཞེས་བྱ་བ་ནི་སྡུག་བསྔལ་ཞི་བར་བྱེད་པའི་རྒྱུ་ཡིན་ན་ཞེས་བྱ་བའི་དོན་ཏོ། །

所說「空性能息怖」[50]，其義謂：「如果是能靜息痛苦的因。」

[184b.1]ད་ནི་གང་འཇིགས་པར་འགྱུར་བའི་བདག་ཅེས་བྱ་བ་མ་གྲུབ་པས། སྟོང་པ་ཉིད་བསྒོམ་པ་ལ་འཇིགས་པར་མི་བྱའོ་ཞེས་བསྟན་པའི་ཕྱིར། བདག་ཅེས་བྱ་བ་ལ་སོགས་པ་སྨོས་སོ། །

今為宣說「『當生怖畏之我』不成立故，不應怖畏修習空性！」[51]，而說「若我若稍存」等文。

[184b.1]བདག་ཇི་ལྟར་མ་གྲུབ་ཅེ་ན། རེ་ཞིག་གཟུགས་བདག་མ་ཡིན་པར་བསྟན་པའི་ཕྱིར། སོ་དང་སྐྲ་སེན་ཞེས་བྱ་བ་ལ་སོགས་པ་སྨོས་ཏེ། དེ་དག་ནི་བདག་མ་ཡིན་ཏེ། བདག་དང་མཚན་ཉིད་མི་མཐུན་པའི་ཕྱིར་ཏེ། ཇི་ལྟར་ཞེ་ན། སོ་ལ་སོགས་པ་དེ་དག་ནི་མི་རྟག་པ་དུ་མ་ཡིན་པའི་ཕྱིར་དང་། བདག་ནི་རྟག་པ་གཅིག་པུ་ཡིན་པའི་ཕྱིར་རོ། །གལ་ཏེ་དེ་དག་བདག་བཞིན་དུ་རྟག་པ་དང་གཅིག་པུ་ཉིད་དུ་འགྱུར་བ་འམ། ཡང་ན་ནི་བདག་ཀྱང་མི་རྟག་པ་དུ་མ་ཉིད་དུ་ཐལ་བར་འགྱུར་བའི་ཕྱིར་རོ། །

問：「我如何不成立？」
首先為了說明色非我故，而說「齒髮甲」等文[52]。它們非我，與我相不同故；如何不同？齒等它們是無常、多故，我是常、一故。（假若它們是我，）或者它們如我般，應當成為常、一，或者我亦應當成為無常、多故。

[184b.3]ད་ནི་རྣམ་པར་ཤེས་པའི་ཕུང་པོ་བདག་མ་ཡིན་པར་བསྟན་པའི་ཕྱིར། རྣམ་ཀུན་དུ། །རྣམ་ཤེས་དྲུག་ནི་བདག་མ་ཡིན། །ཞེས་བྱ་བ་སྨོས་ཏེ། དེ་དག་ནི་ཡུལ་གཟུགས་ལ་སོགས་པ་རྣམས་ལ་སོ་སོར་འཛིན་པ་ཡིན་ལ་བདག་ནི་ཐམས་ཅད་ལ་འཛིན་པའི་ཕྱིར། དེ་དག་ཀྱང་བདག་མ་ཡིན་ནོ། །གལ་ཏེ་ཡིན་ན་ནི་དེ་དག་ཀྱང་བདག་ཉིད[53]་དུ་རེ་རེས་ཀྱང་ཡུལ་ཐམས་ཅད་འཛིན་པར་ཐལ་བར་འགྱུར་བ་འམ། ཡང་ན་ནི་བདག་ཀྱང་དེ་བཞིན་དུ་ཡུལ་རེ་རེ་ལ་འཛིན་གྱི། ཐམས་ཅད་མི་འཛིན་པ་ཉིད་དུ་ཐལ་བར་འགྱུར་བའི་ཕྱིར་རོ། །

今為了說明識蘊非我故，而說「六識皆非我」[54]。它們是各別執取色等諸境，而我是執取一切故。它們亦非我。如果是我，

它們也如我般，每一個亦皆應當執取一切境；或我也如它們般，只應執取一一境，而不應執取一切境故。

[184b.5]ད་ནི་ཡིད་བདག་མ་ཡིན་པར་བསྟན་པའི་ཕྱིར། གལ་ཏེ་ཡིད་ན་ནི་[55]ཞེས་བྱ་བ་ལ་སོགས་པ་སྨོས་ཏེ། ཡིད་ནི་འགགས་མ་ཐག་པ་ཡིན་པས། ད་ལྟར་མེད་པ་ཡིན་ལ། བདག་ནི་རྟག་པ་ཡིན་པས་ད་ལྟར་སྤྱོད་པའི་ཕྱིར་རོ། །གལ་ཏེ་ཡིན་ན་ནི་བདག་བཞིན་ཡིད་ཀྱང་ད་ལྟར་ཡོད་པར་ཐལ་བར་འགྱུར་བའི་ཕྱིར། ཡིད་ཀྱི་མཚན་ཉིད་ཉམས་པར་འགྱུར་བའམ། ཡང་ན་ནི་ཡིད་བཞིན་དུ་བདག་ཀྱང་ད་ལྟར་མེད་པས་བདག་གི་མཚན་ཉིད་ཉམས་པར་གྱུར་པའི་ཕྱིར་རོ།།

今為了說明意非我故，而說「若意」等文[56]。意滅已無間，故現在無，而我是常故，現在而行故。假若意是我，則如我般，意亦應當現在有故，當退失意相；或如意般，我亦現在無故，我相當退失故。

[184b.7]ད་ནི་མ་འོངས་པའི་སེམས་བདག་མ་ཡིན་པར་བསྟན་པའི་ཕྱིར། འོན་ཏེ་མ་འོངས་ཞེས་བྱ་བ་ལ་སོགས་པ་སྨོས་ཏེ། མ་འོངས་པའི་སེམས་མ་བྱུང་བས་ད་ལྟར་མེད་པ་ཡིན་ཞིང་། བདག་ནི་རྟག་པས་ད་ལྟར་ཡོད་པའི་ཕྱིར་རོ། །གལ་ཏེ་ཡིན་ན་ནི་མ་འོངས་པའི་སེམས་བཞིན་བདག་ཀྱང་ད་ལྟར་མེད་པར་ཐལ་བར་འགྱུར་བའམ། ཡང་ན་བདག་བཞིན་དུ་མ་འོངས་པའི་སེམས་ད་ལྟར་ཡོད་པ་ཉིད་དུ་ཐལ་བར་འགྱུར་བའི་ཕྱིར་རོ།།

今為了說明未來的心非我故，而說「然而未來」等[57]文。未來的心未發生故，現在是無，而我是常故，現在有故。若是我，則如未來的心，我亦應當現在變成無；或者如我般，未來的心應當現在即有故。

[185a.1]ད་ནི་ད་ལྟར་བའི་སེམས་བདག་མ་ཡིན་པར་བསྟན་པའི་ཕྱིར། གལ་ཏེ་བུམ་སེམས་ཞེས་བྱ་བ་ལ་སོགས་པ་སྨོས་ཏེ། གལ་ཏེ་ད་ལྟར་གྱི་དུས་སུ་བདག་ཏུ་འཛིན་པའི་སེམས་དེ་བདག་ཡིན་ནོ་ཞེ་ན། མི་རུང་སྟེ། དེ་ནི་ཡུལ་ཅན་ཡིན་པའི་ཕྱིར་རོ། །གལ་ཏེ་ཡིན་ན་དེ་བདག་ཏུ་འཛིན་པའི་སེམས་ཡིན་པར་མི་རུང་སྟེ། ཡུལ་གྱི་ངོ་བོ་ཡིན་པའི་ཕྱིར་ཏེ། དཔེར་ན་བུམ་པ་ཡིན་ན་བུམ་པ་ལ་འཛིན་པའི་སེམས་ཡིན་པར་མི་རུང་བ་བཞིན་ནམ་བུམ་པ་ལ་འཛིན་པའི་སེམས་ཡིན་ན་བུམ་པ་ཡིན་པར་མི་རུང་བ་བཞིན་ནོ། །

今為了說明現在的心非我故，而說「若瓶心」等文[58]。如果說：「現在時執我的心是我。」不可，它是有境故。若是，它不可是執我的心，是境的體性故。如若是瓶，則不可是執瓶的心；或者若是執瓶的心，則不可是瓶般。

[185a.3]ད་ནི་འདས་པའི་སེམས་བདག་མ་ཡིན་པར་བསྟན་པའི་ཕྱིར། གལ་ཏེ་བྱུང་སེམས་ཞེས་བྱ་བ་ལ་སོགས་པ་སྨོས་ཏེ། འདས་པའི་སེམས་ནི་འགགས་ནས་མེད་པའི་ཕྱིར་དང་། བདག་ནི་རྟག་པ་ཡིན་པས་ད་ལྟར་ཡོད་པའི་ཕྱིར་རོ། །གལ་ཏེ་ཡིན་ན་ནི་འདས་པའི་སེམས་བཞིན་དུ་བདག་ཀྱང་འགགས་ནས་མེད་པར་འགྱུར་བའམ། ཡང་ན་ནི་བདག་བཞིན་དུ་འདས་པའི་སེམས་ཀྱང་ད་ལྟར་ཡོད་པ་ཉིད་དུ་འགྱུར་བས། དེ་གཉིས་ཀྱི་སོ་སོའི་མཚན་ཉིད་ཉམས་པར་འགྱུར་བའི་ཕྱིར་རོ། །

今為了說明過去的心非我故，而說「若已生心」等文[59]。過去的心已破滅不存在故，而我是常，現在有故。若是，如過去的心，我也應當破滅不存在；或者如我般，過去的心現在亦應當有，彼二者各自之相則當失壞故。

[185a.4]དེ་ལྟར་རྣམ་པར་ཤེས་པའི་ཕུང་པོ་བདག་མ་ཡིན་པར་བསྟན་ནས། ད་ནི་ཁམས་བཅོ་བརྒྱད་བདག་མ་

ཡིན་པར་བསྟན་པའི་ཕྱིར། གལ་ཏེ་བདག་མིག་ཅེས་བྱ་བ་ལ་སོགས་པ་སྨོས་ཏེ། མིག་གི་ཁམས་ནི་གཟུགས་ལ་ཡོངས་སུ་འཛིན་གྱི་སྒྲ་ལ་སོགས་པ་གཞན་ཡོངས་སུ་མི་གཅོད་པའི་ཕྱིར་དང་། བདག་ནི་ཐམས་ཅད་འཛིན་པའི་ཕྱིར་རོ། །དེ་ལྟར་མ་ཡིན་ན་མིག་གི་ཁམས་བཞིན་དུ་བདག་གིས་ཀྱང་སྒྲ་མི་ཐོས་པར་འགྱུར་བའམ། ཡང་ན་ནི་བདག་བཞིན་དུ་མིག་གི་ཁམས་ཀྱིས་ཀྱང་ཐམས་ཅད་འཛིན་པ་ཉིད་དུ་ཐལ་བར་འགྱུར་བའི་ཕྱིར་རོ། །

如是說明識蘊非我後，今為說明十八界非我故，而說「若我眼」等文[60]。眼界取色等，而不決斷其他聲等；我則取一切故。不然，則如眼界般，我亦當不聞聲；或如我般，眼界應當取一切故。

[185a.6]མིག་གི་ཁམས་ཇི་ལྟ་བ་བཞིན་དུ་མཚན་ཉིད་མི་མཐུན་པའི་ཕྱིར་ཞེས་བྱ་བ་སྒྲུབ་པར་བྱེད་པའི་རིགས་པ་དང་། སོ་སོའི་མཚན་ཉིད་ཉམས་པར་ཐལ་བར་འགྱུར། །འགྱུར་ཞེས་བྱ་བ་བཟློག་པ་གནོད་པ་ཅན་གྱི་ཚད་མས་ཅི་རིགས་སུ་སྦྱར་བར་བྱའོ། །

以所說「如眼界般，相不順故」，能立正理，及對於反方所說「各自之相則應當失壞」，有妨害之量，隨其所應配合。

[185a.7]ད་ནི་ཚོར་བ་དང་འདུ་ཤེས་དང་མཚུངས་པར་ལྡན་པའི་འདུ་བྱེད་ཀྱི་ཕུང་པོ་སྟེ། དངོས་སུ་སེམས་ལས་བྱུང་བ་རྣམས་བདག་མ་ཡིན་པར་བསྟན་པའི་ཕྱིར། དེ་བཞིན་བདེ་མིན་ཞེས་བྱ་བ་ལ་སོགས་པ་སྨོས་ཏེ། བདེ་བ་ནི་བདེ་བར་ཉམས་སུ་མྱོང་གི་སྡུག་བསྔལ་ལ་སོགས་པར་ཉམས་སུ་མི་མྱོང་བའི་ཕྱིར་རོ། །

今為了說明受、想、及相應行蘊，直接從心所生的諸心所非我故，而說「如是非樂」等文。樂領納樂，而不領納苦等故。

[185b.1]ཚོར་བ་བདེ་བ་ནི་བདག་མ་ཡིན་ཏེ། གལ་ཏེ་ཡིན་ན་བདག་བཞིན་དུ་ཚོར་བ་བདེ་བས་ཀྱང་ཐམས་ཅད་ཉམས་སུ་མྱོང་བར་ཐལ་བར་འགྱུར་བའམ། ཡང་ན་ཚོར་བ་བདེ་བ་བཞིན་དུ་བདག་གིས་ཀྱང་བདེ་བ་འབའ་ཞིག་ཉམས་སུ་མྱོང་བར་འགྱུར་བའི་ཕྱིར་རོ། །དེ་བཞིན་དུ་སྡུག་བསྔལ་ལ་སོགས་པ་གཞན་དག་ལ་ཅི་རིགས་སུ་སྦྱར་རོ། །

樂受非我，若是我，則如我般，樂受亦應當領納一切；或如樂受般，我亦當唯領納樂故。如是於其他苦等，隨其所應而配合。

[185b.2]ད་ནི་སྐབས་ཀྱི་དོན་གྱི་མཇུག་བསྡུ་བའི་ཕྱིར། དེ་ལྟར་བདག་ཏུ་རུང་བ་ཞེས་བྱ་བ་ལ་སོགས་པ་སྨོས་སོ། །

今為了總結這部分正文之義，而說「如是可為我」等文。

[185b.3]ད་ནི་མུ་སྟེགས་གྲངས་ཅན་པས་བདག་སེམས་པ་ཡོད་པའི་བདག་ཉིད་དུ་འདོད་པ་དང་། བྱེ་བྲག་གི་སེམས་པ་མེད་པ་བདག་ཉིད་དུ་འདོད་པ་དེ་དག་གཉི་ག་ཡང་སེམས་ལས་མ་གཏོགས་པ་ཉིད་དུ་ཁས་བླངས་པའི་ཕྱིར་བདག་ཉིད་ཡིན་པར་མི་འཐད་དོ་ཞེས་བསྟན་པའི་དོན་དུ། སེམས་འདི་ཉིད་ནི་ཞེས་བྱ་བ་ལ་སོགས་པ་སྨོས་སོ། །

數論外道計我是有心的自性，勝論計無心是我性，他們二者亦是承許我不屬於心故，今為了說明不應是我故，而說「此心」等文。

[185b.4]ད་ནི་བདག་གྲུབ་ཏུ་ཟིན་ཀྱང་རྟག་པ་ཉིད་ཀྱིས་ན་ལས་དང་འབྲས་བུ་ཇི་ལྟར་ཡང་མི་འཐད་པར་བསྟན་པའི་ཕྱིར། ལུས་ལ་སོགས་པ་ཞེས་བྱ་བ་ལ་སོགས་པ་སྨོས་སོ། །

今為說明縱已成立我，然由常性，業與果不管怎樣，皆不合理故，

而說「身等」文。

[185b.4]བདག་མེད་ཀྱང་དངོས་པོ་མི་རྟག་པ་ལས་དང་འབྲས་བུ་མི་འགལ་བར་ཕྱི་རོལ་དང་ནང་གི་དཔེ་གཉིས་ཀྱིས་{གོ་རིམས་,གོ་རིམ་}བཞིན་དུ་བསྟན་པའི་ཕྱིར། ས་བོན་ལ་ནི་ཞེས་བྱ་བ་ལ་སོགས་པ་དང་། བྱིས་པའི་ལུས་ལ་ཞེས་བྱ་བ་ལ་སོགས་པ་སྨོས་སོ། །

為了以外內二喻依次說明雖是無我，然無常事不相違業果故，而說「種子」等文及「童稚之身」等文。

[185b.5]ད་ནི་ལུས་ལ་སོགས་པ་མི་རྟག་པ་ཡིན་པ་བསྟན་པའི་ཕྱིར། མངལ་ན་ཞེས་བྱ་བ་ལ་སོགས་པ་སྨོས་སོ། །ཇི་ལྟར་མི་རྟག་པར་འགྱུར་བའི་ཚུལ་བསྟན་པའི་ཕྱིར། དཔེར་ན་ཞེས་བྱ་བ་ལ་སོགས་པ་སྨོས་སོ། །དེ་ལྟར་ནི་མ་གྲུབ་ཀྱི་སོ་སོའི་རྒྱུད་ལས་སྐྱེ་ཞིང་འཇིག་པར་བསྟན་པའི་ཕྱིར། དེ་ལྟར་སེམས་ཅན་ཞེས་བྱ་བ་ལ་སོགས་པ་སྨོས་སོ། །

今為了說明身等是無常故，而說「胎中」等文。為了說明如何成無常的道理故，而說「譬如」等文。為了說明從如是不成立的各各心續中生起並壞滅故，而說「如是有情」等文。

[185b.6]སེམས་ཅན་མེད་ཀྱང་སྙིང་རྗེ་བྱ་བ་མི་འགལ་བར་བསྟན་པའི་ཕྱིར། གལ་ཏེ་སེམས་ཅན་ཞེས་བྱ་བ་ལ་སོགས་པ་སྨོས་ཏེ། དགོས་པའི་དོན་དུ་ཞེས་བྱ་བ་ནི། ཐ་སྙད་གདགས་པ་སླ་བའི་ཕྱིར་ཏེ། སྐྱེས་བུ་ལྷ་སྦྱིན་ཞེས་བྱ་བར་ཐ་སྙད་མ་བཏགས་པར། གཟུགས་དང་ཚོར་བ་དང་ཞེས་བྱ་བ་ལ་སོགས་པས་ཐ་སྙད་གདགས་དཀའ་བར་འགྱུར་བའི་ཕྱིར་དང་། འཇིག་རྟེན་པ་དང་མཐུན་པར་བྱ་བའི་ཕྱིར་ཏེ། འཇིག་རྟེན་ལ་ཡང་གང་ཟག་ཅེས་བྱ་བ་ལ་སོགས་པར་གྲགས་ཀྱི་གཟུགས་ལ་སོགས་པའི་ཆོས་ཙམ་དུ་མ་གྲགས་པའི་ཕྱིར་དང་ལུང་དང་མཐུན་པར་བྱ་བའི་ཕྱིར་ཏེ། ལུང་ལས་ཀྱང་སྐྱེས་བུ་གང་ཟག་འདི་ནི་ཁམས་དྲུག་པ་ཞེས་བྱ་བ་ལ་སོགས་པར་གསུངས་ཀྱི། གཟུགས་ལ་སོགས་པ་

འདི་ནི་ཞེས་བྱ་བ་ལ་སོགས་པ་མ་གསུངས་པའི་ཕྱིར་རོ། །

為了說明雖無有情，然不違於發悲心故，而說「若有情」等文[61]。所說「為了所為」：易施設名言故，如果未於士夫，施設「天授」之名，以「色、受」等則難以施設名言故；為了隨順世間故，世間也傳稱「補特伽羅」，而未傳稱僅色等的法故；言教中也說「此補特伽羅是六界者」，而未說「此色等」等故。

[186a.2]སྐྱོན་དང་ཡོན་ཏན་ཚད་གཟུང་བའི་ཕྱིར་ཏེ། སྐྱེས་བུ་གང་ཟག་ཅེས་བྱ་བར་བཏགས་ན་དེའི་སྐྱོན་ལ་སོགས་ཚད་ཟིན་པར་འགྱུར་གྱི། གཟུགས་ལ་སོགས་པ་འདི་ནི་སྐྱོན་འདི་ཙམ་དང་ལྡན་ནོ་ཞེས་བརྗོད་ན་དེའི་ཚད་ཟིན་པར་མི་འགྱུར་བའི་ཕྱིར་རོ། །

為了計量過失、功德，若施設「士夫、補特伽羅」，則當能計量他的過失等；而如果說：「此色等有這些過失」，則不能計量他故。

[186a.3]ཇི་ལྟར་ཁྱེད་ལ་ཞེས་བྱ་བ་ནི་ཁྱེད་ཀྱིས་སེམས་ཅན་དང་ཞེས་བྱ་བ་ལ་སོགས་པར་བཏགས་ནས། དེ་སྙིང་རྗེ་སྐྱེ་བ་བཞིན་དུ་ཁོ་བོ་ཅག་གི་གཞུང་གིས་གོང་དུ་བསྟན་པ་བཞིན་དུ་དགོས་པ་རྣམ་པ་བཞིའི་དབང་གིས་སེམས་ཅན་ཞེས་བྱ་བར་བཏགས་ནས་སྙིང་རྗེ་བྱ་བར་འགལ་བ་མེད་དོ་ཞེས་བྱ་བའི་དོན་ཏོ། །

所說「如汝」者，其義謂：猶如汝施設「有情」等後，於彼生起悲心般，如我們的論典於上文所說般，由四種所為的原故，施設「有情」後，而起悲心，並不相違。

[186a.4]དེ་ལྟར་ཇི་སྐད་དུ་བཤད་པའི་ཚུལ་གྱིས་བདག་ཅེས་བྱ་བ་མ་གྲུབ་པའི་ཕྱིར། སྟོང་པ་ཉིད་དུ་བསྒོམས་པས་འཇིགས་པ་ཡང་མེད་ལ། དེ་བཅིངས་པ་ཡང་མེད་ཅིང་གྲོལ་བར་བྱ་བའི་ཕྱིར་དགེ་བ་ལ་བརྩོན་པར་བྱ་བ་ནི་མ་ཡིན་གྱི། བདག་མ་གྲུབ་ཀྱང་བདག་ཏུ་གཟུང་བའི་གཞི་སེམས་དེ་བཅིངས་པ་ལས་གྲོལ་བར་བྱ་བའི་ཕྱིར། དགེ་བ་ལ་བརྩོན་པར་བྱའོ་ཞེས་བསྟན་པའི་དོན་དུ། ཇི་ལྟར་ཆུ་ཤིང་ཞེས་བྱ་བ་ལ་སོགས་པ་སྨོས་སོ། །

以如是所說之理不成立「我」故，由修習空性，既無所怖畏，亦無繫縛彼，不是為解脫（我）故，而精進於善；然而我雖不成立，但為了令執為我的所依——心從繫縛中解脫故，當精進於善。為明此義，而說「猶如芭蕉樹」等[62]文。

[186a.5]འོན་ཏེ་སྟོང་པ་ཉིད་ཀྱི་རྣལ་འབྱོར་དེ་ཇི་ལྟར་བསྒོམ་པར་བྱ་ཞེ་ན། དེ་བསྒོམ་པའི་རིམ་པ་བསྟན་པའི་ཕྱིར། ལུས་ནི་རྐང་པ་བྱིན་པ་མིན། །ཞེས་པ་ལ་སོགས་པ་གསུངས་ཏེ། ཐོག་མར་སོ་སོར་རྟོག་པའི་ཤེས་རབ་ཀྱིས་ལྟ་བ་བཞིན་དུ་གཏན་ལ་ཕབ་ནས་དེའི་རྗེས་ལ་གཏན་ལ་ཕབ་པའི་དོན་བསྒོམ་པ་ནི་བསྒོམ་པའི་རིམ་པ་ཡིན་ནོ། །

問：「然而，如何修習空性瑜伽？」
為了說明修習它的次第，而說「身非足小腿」等文[63]。首先以觀察慧如實決擇後，修習隨其決擇之義，即是修習次第。

[186a.7]དེ་ལྟར་མ་བྱས་ན་ཉེས་པ་ཅི་ཡོད་སྙམ་པ་ལ། དངོས་པོའི་མཚན་ཉིད་གཏན་ལ་མ་ཕེབས་པའི་ཕྱིར། དེ་བསྒོམ་པ་ལ་འཇུག་པར་ཡང་མི་འགྱུར་ལ། ཞུགས་ཀྱང་ཐེ་ཚོམ་ཟ་བར་འགྱུར་ཞིང་། དེ་ནི་སྒྲིབ་པ་སྤོང་བའི་གཉེན་པོར་ཡང་མི་འགྱུར་བའི་ཕྱིར་ཏེ།འཕགས་པ་ཏིང་ངེ་འཛིན་གྱི་རྒྱལ་པོ་ལས། ཏིང་འཛིན་དེ་ནི་བསྒོམ་པ་བྱེད་མོད་ཀྱི། །དེ་ནི་བདག་ཏུ་འདུ་ཤེས་འཇིག་མི་བྱེད། །དེ་ནི་ཉོན་མོངས་ཕྱིར་ཞིང་རབ་འཁྲུགས་ཏེ། །ལྷག་སྤྱོད་འདི་ནི་ཏིང་འཛིན་སྒོམ་པ་བཞིན། །ཞེས་གསུངས་པ་ལྟ་བུའོ། །

如果這麼想：「如果不這樣作，有何過患？」
未決擇諸法相故，也就不會趣入修習它，即便趣入，也會心存猶豫，它也就不會成為斷障的對治法故。如《聖三摩地王經》說：「世人雖修三摩地，然彼不能壞我想，其後仍為煩惱惱，如增上行修此定。」

[186b.1]འོན་ཏེ་སོ་སོར་རྟོག་པའི་ཤེས་རབ་ཀྱིས་གཏན་ལ་ཕབ་ནས་བསྒོམ་ན་དེའི་ཚེ་ཅིར་འགྱུར་ཞེ་ན། ཐོག་མ་སྒོམ་པ་ལ་འཇུག་པར་འགྱུར་ཞིང་། ཞུགས་ནས་ཐེ་ཚོམ་མི་ཟ་བར་ཡང་འགྱུར་ལ། སྒྲིབ་པ་སྤོང་བའི་གཉེན་པོར་འགྱུར་བའི་སྒོ་ནས་མྱ་ངན་ལས་འདས་པའི་རྒྱུར་འགྱུར་བའི་ཡང་ཕྱིར་ཏེ། ཇི་སྐད་དུ་མདོ་སྡེ་དེ་ཉིད་ལས། གལ་ཏེ་ཆོས་ལ་བདག་མེད་སོ་སོར་རྟོག །སོ་སོར་དེ་བརྟགས་གལ་ཏེ་སྒོམ་པ་ནི། །དེ་ནི་མྱ་ངན་འདས་ཐོབ་འབྲས་བུའི་རྒྱུ། །རྒྱུ་གཞན་གང་ཡིན་དེས་ནི་ཞིར་མི་འགྱུར། །ཞེས་གསུངས་པ་ལྟ་བུའོ། །

問：「然若以觀察慧決擇後修習，爾時，會變得怎樣呢？」
首先當趣入修習；既趣入已，也不生猶豫；並成為斷障的對治法，復從此門，當成為涅槃的因緣故。如彼經說：「設若於法觀無我，既觀察已若修習，此因能得涅槃果，由諸餘因不能靜。」

[186b.3]གལ་ཏེ་དེ་ལྟ་ཡིན་ན་དེའི་ཚེ་གང་ལ་ཇི་ལྟར་བརྟག་པར་བྱ་སྙམ་པ་ལ། རྒྱལ་བ་བྱམས་པས་དབུས་མཐའ་ལས། ཕྱིན་ཅི་ལོག་བཞི་སྤང་བ་དང་། །བདེན་པ་བཞི་ལ་འཇུག་བྱའི་ཕྱིར། །དྲན་པ་ཉེ་བར་གཞག་པ་བསྒོམ་པ་ཞེས་གསུངས་པས། ལུས་དང་། ཚོར་བ་དང་། སེམས་དང་ཆོས་ལ་བརྟག་པར་བྱ་སྟེ། དེ་ལ་དང་པོ་ལུས་ལ་བརྟག་པའི་དབང་དུ་བྱས་ནས་ལུས་ནི་རྐང་པ་ཞེས་བྱ་བ་ནི་ལུས་ཞེས་བྱ་བ་དེ་རྐང་པ་ལ་སོགས་པ་དེ་ཉིད་ཀྱི་མ་ཡིན་ལ་གཞན་ན་ཡང་མེད་པར་བསྟན་ཏེ། ཅིའི་ཕྱིར་ཞེ་ན། རྐང་པ་ལ་སོགས་པ་དེ་དག་ནི་ཐ་དད་པས། དུ་མ་ཡིན་པའི་ཕྱིར་དང་། དེ་ལས་ལོགས་ཤིག་ན་དམིགས་པའི་རིག་བྱར་གྱུར་པ་ལས་མི་དམིགས་པའི་ཕྱིར་རོ་སྙམ་དུ་བསམས་པའོ། །

如果這麼想：「若是這樣，爾時，對於什麼，如何觀察呢？」勝者彌勒於《辨中邊論》說：「為斷四倒，入四諦故，修習念住。」故當以觀察身、受、心、法。其中，首先就觀身而言，所說「身非足」等文，是說明所說「身」，既非即是足等之身，又非另外有。理由為何？當作如是思惟：足等它們各異，是多故；並且如果離開它們之外另有，應當可得可見，卻不可得故。

[186b.6]ད་ནི་ཡུལ[64]་ཞེས་བྱ་བ་དེ་ཡན་ལག་རྣམས་ལ་ཆ་ཤས་ཀྱིས་གནས་སམ་བདག་ཉིད་ཐམས་ཅད་ཀྱིས་གནས་བརྟག་སྟེ། དེ་ལ་ཕྱོགས་དང་པོའི་དབང་དུ་བྱས་ནས་ཆ་ཤས་དང་བཅས་པ་ཉིད་དུ་ཐལ་བར་འགྱུར་རོ་ཞེས་བསྟན་པའི་ཕྱིར། གལ་ཏེ་ལུས་འདི་ཞེས་བྱ་བ་ལ་སོགས་པ་སྨོས་སོ། །ཕྱོགས་གཉིས་པ་ལྟར་ཡིན་ན་ནི། ལུས་དེ་ཉིད་མང་པོ་ཉིད་དུ་ཐལ་བར་འགྱུར་རོ་ཞེས་བསྟན་པའི་ཕྱིར་རོ། །ལུས་ནི་ལག་སོགས་ཞེས་བྱ་བ་ལ་སོགས་པ་སྨོས་སོ། །

今觀察所說「境（身）」是以部分住於諸支，還是以一切體性住於諸支？其中，為說明就第一方面而言，應當成為有分故，而說「若身」等文[65]；為說明若就第二方面而言，彼身就成多，而說「（若謂吾一）身，（分住）手等（分）」等文[66]。

[186b.7]ད་ནི་ལག་པ་ལ་སོགས་པའི་ནང་དང་ཕྱི་རོལ་ན་ཡང་མེད་པར་བསྟན་པའི་ཕྱིར། ལུས་ནི་ལག་སོགས་ནང་ན་གནས། །ཞེས་བྱ་བ་ལ་སོགས་པ་སྨོས་ཏེ། ཆ་ཤས་མེད་པས་ཞེས་བྱ་བ་ནི་ལུས་གཅིག་གི་མཚན་ཉིད་དེའོ། །ཆ་ཅན་གྱི་ནང་དུ་འཇུག་པར་ཞེས་བྱ་བ་ནི་ཡན་ལག་དུ་མའི་ནང་དུ་འཇུག་པ་སྟེ། ལུས་ནི་གཅིག་ཡིན་པའི་ཕྱིར། ཡན་ལག་དུ་མའི་ནང་དུ་འཇུག་པར་མི་རུང་ངོ་ཞེས་བྱ་བའི་དོན་ཏོ། །

今為了說明於手等內外亦無故，而說「身住手等內」等文[67]。

所說「無部分故」，謂彼身以一為相；所說「入有分之內」，是趣入眾多支分之內。其義謂：身是一故，不可趣入眾多支分之內。

[187a.2]འོན་ཏེ་དེ་ལྟར་ལུས་མེད་ན་ལུས་ཀྱི་བློ་ཇི་ལྟར་འབྱུང་སྙམ་པ་ལ། དེ་བས་ལུས་མེད་ཅེས་བྱ་བ་ལ་སོགས་པ་སྨོས་སོ། །

如果這麼想：「然若如是無身，如何發生身之覺？」
答曰：「因此無身」等文[68]。

[187a.2]ད་ནི་ཡན་ལག་རྣམས་ཀྱང་མ་གྲུབ་པར་བསྟན་པའི་ཕྱིར། དེ་བཞིན་སོར་མོ་ཞེས་བྱ་བ་ལ་སོགས་པ་སྨོས་སོ། །

今為了說明諸支分亦不成立故，而說「手復指聚故」等文[69]。

[187a.2]ད་ནི་རྡུལ་ཕྲ་རབ་མ་གྲུབ་ཀྱང་བསྟན་པའི་ཕྱིར། ཕྱོགས་ཆ་ཞེས་བྱ་བ་ལ་སོགས་པ་སྨོས་ཏེ། ཆ་མེད་པར་ཞེས་བྱ་བ་ནི་ཆ་ཤས་ཀྱིས་གཞིགས་ན་མེད་ཅེས་བྱ་བའི་དོན་ཏོ། །

今復為了說明極微塵不成立故，而說「方分」等文[70]。所說「無分」，其義謂：若以部分作剖析則無。

[187a.3]ད་ནི་རྡུལ་ཕྲ་རབ་བསགས་པ་མ་གྲུབ་པར་བསྟན་པའི་ཕྱིར། རྡུལ་རྣམ་པ་ཞེས་བྱ་བ་ལ་སོགས་པ་སྨོས་སོ། །

今為了說明極微塵積聚不成立故，而說「塵相」等文。

[187a.3]དེ་ལྟར་ལུས་དྲན་པ་ཉེ་བར་གཞག་པ་བསྒོམ་པའི་ཐབས་བསྟན་ནས། ད་ནི་བསྒོམ་པའི་ཕན་ཡོན་བསྟན་པའི་ཕྱིར། དེ་ལྟར་བརྟགས་ན་ཞེས་བྱ་བ་ལ་སོགས་པ་སྨོས་ཏེ། རྗེས་སུ་ཆགས་པ་དང་ཁོང་ཁྲོ་བ་ལ་སོགས་པའི་ཉོན་མོངས་པ་སྤོང་བར་འགྱུར་རོ་ཞེས་བྱ་བའི་དོན་ཏོ།།

如是說明修習身念住的方便後，今為了說明修習的勝利故，而說「如是觀察」等文[71]，其義謂：當斷除貪嗔等煩惱。

[187a.4]ད་ནི་ཚོར་བ་དྲན་པ་ཉེ་བར་གཞག་པ་བསྒོམ་པའི་ཐབས་ཀྱི་དབང་དུ་བྱས་ནས། སེམས་དང་ཞེས་བྱ་བ་ལ་སོགས་པ་སྨོས་ཏེ། འདི་ནི་ཡུལ་མྱོང་བར་བྱེད་པ་མི་འཐད་པར་བསྟན་ཏོ།།

今就修習受念住的方便而言，說「心」等文[72]，此是說明能領納境不合理。

[187a.5]བདག་གིས་ཞེས་བྱ་བ་ནི་རང་ཉམས་སུ་མྱོང་བར་བྱེད་པ་ཉིད་མི་འཐད་པར་བསྟན་ཏོ། །གཞན་གྱིས་ཀྱང་ནི་ཞེས་བྱ་བ་ལ་སོགས་པ་ནི་མྱོང་བར་བྱ་བ་ཉིད་དུ་མི་འཐད་པར་བསྟན་ཏོ། །དེ་ལྟར་ཚོར་བ་ཞེས་བྱ་བ་མྱོང་བའི་ངོ་བོ་ཡིན་ལ། ད་ནི་མྱོང་བར་བྱེད་པ་དང་། མྱོང་བར་བྱ་བ་གཉིས་ལས་གཉི་ག་མི་འཐད་པར་བསྟན་ཏོ།།

所說「自」[73]，是說明自己能領納不合理；所說「他亦」等文，說明所領納不合理。所說「如是受」[74]，說明受的體性。今說明能領納、所領納俱不合理。

[187a.6]ད་ནི་དེ་ལྟར་བསྒོམས་པའི་ཕན་ཡོན་བསྟན་པའི་ཕྱིར། དེ་ལྟར་ཞེས་བྱ་བ་ལ་སོགས་པ་སྨོས་ཏེ། ཚོར་བ་ནི་སྲིད་པ་སྐྱེ་བའི་རྟེན་བྱེད་པའི་ལས་ཅན་ཡིན་ལ། དེ་ལྟར་བདེ་བ་ལ་སོགས་པའི་ཚོར་བ་རང་བཞིན་མེད་པར་ཤེས་

པས་ཕྲད་པའམ་བྲལ་བའམ། རྨོངས་པའི་སྲེད་པ་མི་འབྱུང་ངོ་ཞེས་བྱ་བའི་དོན་ཏོ།།

今為了說明如是修習的勝利，而說「如是」等文[75]。其義謂：受有作用，作為生愛的所依，由如是了知樂等受無自性故，不會產生會合、分離、愚昧之愛。

[187a.7]ད་ནི་སེམས་དྲན་པ་ཉེ་བར་གཞག་པ་བསྒོམ་པའི་ཐབས་བསྟན་པའི་ཕྱིར། ཡིད་ནི་དབང་པོ་ཞེས་བྱ་བ་ལ་སོགས་པ་སྨོས་ཏེ། འདིས་ནི་དབང་པོ་ལ་སོགས་པ་དེ་དག་ལ་ཡིད་ཆེས་བྱ་བ་དེ་གསུང་དུ་མེད་པའི་ཕྱིར། མི་གནས་པར་རང་བཞིན་མེད་པར་སྟོན་ཏེ། སེམས་ཅན་ཞེས་བྱ་བ་ནི་སེམས་ཀྱི་ཞེས་བྱ་བའི་དོན་ཏོ།།

今為了說明修習心念住的方便故，而說「意不住諸根」等文[76]。以此說明，於那些根等，未說可信故，不住而無自性。所說「有情（性涅槃）」義即「心之（自性涅槃）」。

[187b.1]ད་ནི་མ་སྐྱེས་པས་རང་བཞིན་མེད་པར་བསྟན་པའི་ཕྱིར། ཤེས་བྱ་ལས་ནི་ཞེས་བྱ་བ་ལ་སོགས་པ་སྨོས་ཏེ། ཅིའི་ཕྱིར་ཤེས་བྱ་དུས་མཉམ་པ་ལ་དམིགས་ཏེ་སྐྱེར་མི་རུང་སྙམ་པ་ལ་ཤེས་བྱའི་དུས་ན་ཞེས་བྱ་བ་ལ་སོགས་པ་སྨོས་ཏེ། ཤེས་བྱ་དུས་མཉམ་པ་ཡོད་པའི་དུས་ན་ཤེས་པ་དེ་ཡོད་ན་ཤེས་བྱ་དུས་མཉམ་པ་དེས་ཤེས་པ་དེ་ལ་ཕན་ཅི་ཞིག་བྱ་སྟེ། ཤེས་པ་མ་སྐྱེས་པའི་དུས་ན་ནི་ཤེས་བྱ་ཉིད་ཀྱང་མེད་པའི་ཕྱིར་གང་གིས་ཕན་བྱེད། གང་གི་ཚེ་ཤེས་བྱ་སྐྱེས་པའི་དུས་དེའི་ཚེ་ན་ནི་ཤེས་པ་ཉིད་ཀྱང་སྐྱེས་པས་ཕན་བྱ་མི་དགོས་པའི་ཕྱིར་རོ།།

今為了說明無生故無自性，而說「離所知」等文[77]。如果這麼想：「為何不可緣同時所知而生起？」答言「所知之時」等文，其義謂：有同時所知的時候，若有識，則同時的所知對於彼識有什麼利

益？因為未生起識時，也無所知故，什麼能作利益？若某時已生起所知，爾時，識也已生起，不需利益故。

[187b.3]འོན་ཏེ་གང་ལས་ཀྱང་མ་སྐྱེས་ཀྱང་རང་བཞིན་གྱིས་གནས་སོ་སྙམ་ན། རང་གིས་གནས་པ་འགལ་མེད་དེ། །ཅིའི་ཕྱིར་ཞེ་ན། རྒྱུ་མེད་པའི་ཕྱིར་ཏེ། དཔེར་ན་ནམ་མཁའི་མེ་ཏོག་བཞིན། །ཞེས་བྱ་བའི་དོན་ཏོ། །

如果這麼想：「雖不從任何（因）中生起，然自性安住。」
答：「自（性安）住（當）無違，何以故？無因故，如虛空花。」

[187b.3]ད་ནི་ཆོས་དྲན་པ་ཉེ་བར་གཞག་པ་བསྒོམ་པའི་ཐབས་ཀྱི་དབང་དུ་བྱས་ནས། རྐྱེན་རྣམས་ཞེས་བྱ་བ་ལ་སོགས་པ་སྨོས་ཏེ། རྐྱེན་སོ་སོ་བ་ལས་མི་སྐྱེ་སྟེ། ས་བོན་ལ་སོགས་པ་རེ་རེ་ལས་མི་འབྱུང་བའི་ཕྱིར་རོ། །འདུས་པ་ལས་ཀྱང་མི་སྐྱེ་སྟེ། གང་ལས་མི་སྐྱེ་བ་དེ་དག་ཉིད་འདུས་པའི་ཕྱིར་རོ། །

今就修習法念住的方便而言，而說「諸緣」等文。不從各別緣而生，不從種子等一一出生故；亦不從聚合生，是從哪些法不生，即那些法聚合故。

[187b.4]འོ་ན་གཉིས་པོ་དེ་ལས་གཞན་པ་ལས་སྐྱེས་སམ་ཞེ་ན། གཞན་ནས་འོང་བ་མ་ཡིན་ལ། དེ་ལྟར་མ་སྐྱེས་པའི་ཕྱིར། གནས་པ་མེད་ལ་འགྲོ་བ་མེད། །ཅེས་སྨོས་སོ། །

問：「那麼，是從離彼二者之外的他者而生？」
答：「不從他來，並且如是不生故，說『無住及無去』」。

[187b.5]འོ་ན་འཇིག་རྟེན་པ་རྣམས་ཀྱིས་ཇི་སྟེ་བདེན་པར་རྟོག་སྙམ་པ་ལ། དེ་ནི་འཁྲུལ་ནས་བརྟགས་པའི་ཕྱིར། །སྒྱུ་མ་དང་ནི་ཞེས་བྱ་བ་ལ་སོགས་པ་སྨོས་སོ། །

如果這麼想：「那麼，諸世間人為何計為諦實？」
彼由錯亂而遍計故，說「幻化」等文[78]。

ད་ནི་དངོས་པོ་རྣམས་ལ་དོན་དམ་པར་འགྲོ་བ་དང་། འོང་བ་དང་བྲལ་བར་བསྟན་པའི་ཕྱིར་སྒྱུ་མས་སྤྲུལ་པ་ཞེས་བྱ་བ་ལ་སོགས་པ་སྨོས་སོ། །

今為了說明諸事物於勝義之中遠離來去故，而說「幻師變化」等文[79]。

[187b.6]ད་ནི་དངོས་པོ་རྣམས་ཡོད་པ་དང་། མེད་པ་གང་ཡང་མ་སྐྱེས་པའི་ཕྱིར། དངོས་པོ་མེད་པའི་མཚན་ཉིད་ཡིན་པས་དངོས་པོ་ཡོད་པ་ཉིད་དུ་མི་འགྱུར་བར་བསྟན་པའི་ཕྱིར། དངོས་པོ་ཡོད་པར་འགྱུར་བ་ལ་ཞེས་བྱ་བ་ལ་སོགས་པ་སྨོས་སོ། །འོ་ན་གཉི་ག་ཡིན་ནོ་སྙམ་པ་ལ། རང་བཞིན་ཞེས་བྱ་བ་ལ་སོགས་པ་སྨོས་སོ། །

今為了說明諸事物有無皆不生故，由於是無事之相，不會成為有事故，而說「若法已成有」等文[80]。如果這麼想：「那麼，二者俱是！」答言「自性」等文[81]。

[187b.7]ད་ནི་མཚན་གཞི་མ་གྲུབ་པ་དེའི་མཚན་ཉིད་མ་གྲུབ་པར་བསྟན་པའི་ཕྱིར། དེ་བཞིན་ཞེས་བྱ་བ་ལ་སོགས་པ་སྨོས་སོ། །

今為了說明事相不成立，它的性相不成立故，而說「如是」等文。

[188a.1]ད་ནི་མཚུག་བསྡུ་བའི་ཕྱིར། དེ་བས་ཞེས་བྱ་བ་ལ་སོགས་པ་སྨོས་ཏེ། རྨི་ལམ་ཞེས་བྱ་བ་ལ་སོགས་པ་ནི་དོན་དམ་པར་མེད་ཀྱང་སྣང་བའི་ཕྱིར་རོ། །སྙིང་པོ་མེད་ཅེས་བྱ་བ་ནི་བརྟགས་ནས་མ་གྲུབ་པའི་ཕྱིར་རོ། །

今為了總結故，而說「因此」等文[82]。所說「夢」等，謂雖勝義無，但卻顯現故。所說「無堅實」，謂觀察已，不成立故。

[188a.1]ད་ནི་དེ་ལྟར་བརྟགས་པའི་ཕན་ཡོན་འཇིག་རྟེན་གྱི་ཆོས་བརྒྱད་ལ་ཞེན་པ་དང་བྲལ་བར་འགྱུར་བར་བསྟན་པའི་ཕྱིར། དེ་ལྟར་ཞེས་བྱ་བ་ལ་སོགས་པ་སྨོས་ཏེ། ཡན་ལག་གི་དོན་ནི་གོ་སླའོ། །

今為了說明如是觀察的勝利，當遠離世間八法貪著故，而說「如是」等文[83]，支分之義易解。

[188a.2]ད་ནི་དངོས་པོར་ཞེན་པའི་དབང་གིས་སྡུག་བསྔལ་ལ་བདེ་བར་གནས་པར་ཕྱིན་ཅི་ལོག་པ་དག་ལ་གཉེན་པོར་སྟོང་པ་ཉིད་བསྟན་པའི་ཕྱིར། རང་ཉིད་གྲོལ་བར་བྱ་བའི་ཐབས་ལ་འབད་པར་བྱའི་ཞེས་བསྟན་པ་ནི། །བདག་ཉིད་བདེ་བར་འདོད་རྣམས་ནི། །ཞེས་བྱ་བ་ལ་སོགས་པ་སྨོས་སོ། །ཡན་ལག་གི་དོན་ནི་གོ་སླའོ། །

由於耽著實事的原故，心生顛倒，以苦為樂，今為了說明空性對治故，而說「當勵行於自己解脫的方便」，而說「世人求自樂」等文[84]。支分之義易解。

[188a.3]བསྟན་བཅོས་ཀྱི་མིང་གི་དོན་ནི་སྔ་མ་བཞིན་ནོ། །ཤེས་རབ་བསྟན་པ་ཞེས་བྱ་བ་ལེའུ་བརྒྱད་པའི་བཤད་པ་

རྫོགས་སོ།། །།

論典名的意思如前。第八品「宣說智慧」的解說圓滿。

[188a.4]ད་ནི་ལས་འབྲས་བུ་དང་བཅས་པར་བྱ་བའི་ཕྱིར་དགེ་བའི་རྩ་བ་བསྔོ་བ་དང་། རང་གི་དགེ་བའི་བཤེས་གཉེན་ལ་དྲིན་དུ་གཟོ་བའི་སྒོ་ནས་ཕྱག་འཚལ་བའི་ཕྱིར། ལེའུ་དགུ་པ་གསུངས་ཏེ། བདག་གིས་བྱང་ཆུབ་སྤྱོད་པ་ལ། །ཞེས་བྱ་བ་ནས། སྟོན་པ་བཞིན་དུ་མཆོད་བྱེད་ཤོག །ཅེས་བྱ་བའི་བར་གྱིས་ལས་འབྲས་བུ་དང་བཅས་པར་བྱ་བའི་ཕྱིར་དགེ་བའི་རྩ་བ་བསྔོ་བ་བསྟན་ཏོ། །

今為了業具有果故，而迴向善根；為了於自己的善智，從報恩方面而頂禮故，而說第九品。從「造此入行論」至「如師作供養」之間，說明為了令業有果故而迴向善根。

[188a.5]བསྟན་པ་རྙེད་དང་ཞེས་བྱ་བའི་ཚིག་གཉིས་ཀྱིས་བསྟན་པ་ཡུན་རིང་དུ་གནས་པར་བྱ་བའི་ཕྱིར་བསྔོ་བ་བསྟན་ཏོ། །

「教法伴利敬」二句說明：為了令聖教長久住世而迴向。

[188a.5]གང་གི་དྲིན་གྱིས་དགེ་བློ་འབྱུང་། །ཞེས་བྱ་བའི་ཚིགས་སུ་བཅད་པ་གཅིག་གིས་དྲིན་གཟོ་བའི་སྒོ་ནས་རང་གི་དགེ་བའི་བཤེས་གཉེན་ལ་ཕྱག་འཚལ་བ་བསྟན་ཏོ། །

「禮敬文殊尊，恩生吾善心」等一偈，說明從報恩方面而頂禮自己的善知識。

[188a.6]བསྟན་བཅོས་ཀྱི་མིང་གི་དོན་ནི་ལེའུ་དང་པོར་བཤད་པ་བཞིན་ནོ། །ཡོངས་སུ་བསྔོ་བ་ཞེས་བྱ་བ་སྟེ་ལེའུ་དགུ་པའི་བཤད་པ་རྫོགས་སོ།། །།

論典名的意思如第一品中所說般。第九品「普皆迴向」的解說圓滿。

[188a.6]དེ་དག་གི་ཡན་ལག་གི་དོན་ཤིན་ཏུ་གོ་སླ་བའི་ཕྱིར་རྣམ་པར་མ་ཕྱེའོ། །

它們的支分義，極易瞭解，不復詳述。

[188a.7]བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའི་སྤྱོད་པ་ལ་འཇུག་པའི་རྣམ་པར་བཤད་པ་རྫོགས་སོ།། །།

《入菩薩行論》解說圓滿。

辛丑年正月初十，緣宗初譯於熱貢。

註釋

1 此釋中所說《入行論》只有九品，並非現在藏文的通行版本，此處所引藏文根本文與流通版也有所不同。

2 此處所引頌文有二譯，隆蓮法師與如石法師所譯，分別標以「隆」、「如」二字，其他例知。頌文後所標數字代表於《智慧品》中的頌文數。

【隆】此中許諦唯有二，謂言世俗及勝義。

【如】世俗與勝義，許之為二諦。

3 此處「說」在通行版中謂「許」。

4 【隆】勝義非心所行境，故言心唯是世俗。

【如】勝義非心境，說心是世俗。

5 【隆】此中世間有二種，瑜伽者及庸常人，此中庸常世間者，瑜伽世間之所壞。

【如】世間見二種，瑜伽及平凡。瑜伽世間破，平凡世間者。

6 【隆】世間見為事物者，而於真實作分別，非如幻有於此處，故瑜伽者與世諍。

【如】世人見實法，分別為真實，而非如幻化，故諍瑜伽師。

7 【隆】色等法雖現量性，名言共許非量成，如不淨等計為淨，因此說彼為虛妄。

【如】色等現量境，共稱非智量，彼等誠虛妄，如垢謂淨等。

8 【隆】令世間人漸趨入，因此依怙說無常，彼諸法非剎那性。

【如】為導世間人，佛說無常法，真實非剎那。

9 【隆】如幻由佛生福德，如佛有實福亦爾。

【如】供幻佛生德，如供實有佛。

10 【隆】或問有情若如幻，死已云何得再生？

【如】有情若如幻，死已云何生？

11 【隆】若時諸緣流不斷，則亦不能遮幻化，若彼諸緣流斷時，世俗中亦無流轉。

【如】諸緣若未絕，縱幻亦不滅，諸緣若斷絕，俗中亦不生。

12 【隆】若時無有錯亂心，誰能緣於彼幻事？

【如】亂識若亦無，以何緣幻境？

13 【隆】若汝幻境無自性，爾時以何為所緣？

【如】若許無幻境，心識何所緣？

14 【隆】如其諸緣聚會時，爾時能成諸幻事。

【如】眾緣聚合已，雖幻亦當生。

15 【隆】云何長時有諦實，有情實有亦如是？

【如】云何因久住，有情成實有？

16 【隆】若殺幻化士夫等，彼無心故罪不成，於具幻化之心者，饒益生福損生罪。

【如】幻人行殺施，無心無罪福，於有幻心者，則生幻罪福。

17 【隆】咒藥等無此力故，不能生起幻化心，從種種緣所出生，幻化亦是眾緣性，若一因能生多法，如是之事未曾有。

【如】咒等無功能，不生如幻心，種種因緣生，種種如幻物，一緣生一切，畢竟此非有。

18 【隆】從種種緣所出生，幻化亦是眾緣性，若一因能生多法，如是之事未曾有。

【如】種種因緣生，種種如幻物，一緣生一切，畢竟此非有。

19 【隆】若由勝義成涅槃，由世俗故成生死，如來亦轉生死中，修菩薩行復何益？

【如】勝義若涅槃，世俗悉輪迴，則佛亦輪迴，菩提行何用？

20 主要是指中觀應成宗。

21 德格丹珠爾 105-1-341b，此處 ཕན་ཚུན་འགག 是 ཕན་ཚུན་འགལ。

22 【隆】若時心性即幻事，誰依何法而見之？

【如】幻境若即心，何者見何者？

23 【隆】如其雖有利劍鋒，不能自割此亦爾。

【如】猶如刀劍鋒，不能自割自。

24 【隆】答言此如燈炬明，亦能照明於自體。

【如】若謂如燈火，如實明自身。

25 【隆】燈炬非是所照明，黑暗非由暗障故。

【如】燈火非所明，其無暗蔽故。

26 【隆】若時具足餘諸緣，能見故自能顯了，修成眼藥作用力，見寶藏瓶藥不見。

【如】心通遠見他，近故心自明。然塗煉就藥，見瓶不見藥。

27 此句在根本頌文中未找至對應文句。

28 【隆】若謂如燈性能照，識了知已作是說。

【如】若謂識了知，故說燈能明。

29 【如】若無自證分，心識怎憶念？

30 【如】心境相連故，能知如鼠毒。

31 「見聞與覺知」等文。

32 【如】雖知法如幻，豈能除煩惱？如彼幻變師，亦貪所變女。

33 【如】幻師於所知，未斷煩惱習，空性習氣弱，故見猶生貪。

34 【隆】若依何法說為無，所觀實法無所緣，其時不實離所依，於觀慧前云何住？

【如】觀法無諦實，不得諦實法。無實離所依，彼豈依心前？

【隆】若時或實或非實，於觀慧前皆不住，爾時別無所執相，無所緣故極寂靜。

【如】若實無實法，悉不住心前，彼時無餘相，無緣最寂滅。

35 【隆】摩尼寶珠如意樹，云何悉滿諸希願？所化願力自在故，如來現身亦如是。

【如】摩尼如意樹，無心能滿願，因福與宿願，諸佛亦現身。

36 【隆】譬如大鵬金翅鳥，消毒供樹昔曾修，久成過去仍感報，能息現前諸毒害。

【如】如人修鵬塔，塔成彼人逝，雖逝經久遠，滅毒用猶存。

37 【隆】煩惱所知之二障，其暗對治為空性，欲速證得一切智，云何於此不修行？

【如】空性能對治，煩惱所知障，欲速成佛者，何不修空性？

38 【隆】經云未得此道時，不成三乘菩提故。

【如】般若經中說：無慧無菩提。

39 商那和修，麻衣尊者。

40 【隆】若謂大乘非汝許，汝小乘教云何成？何故二者獨許此，此汝初生亦未許。

【如】大乘若不成，汝教云何成？二皆許此故，汝初亦不許。

41 此文在現通行藏文版《入行論》中未找到對應文句。

42 【如】二皆許此故。

43 【如】吠陀亦成真。

44 此句未於現流通原頌文中找到對應句子。似應是：

【隆】於大乘有爭論故，小乘教與諸外道，及餘部亦自他諍，是有諍故亦當捨。

【如】小諍大乘故，外道於阿含，自他於他教，有諍悉應捨。

45 若原藏文「ཞེས」，是「ཕྱིར」之誤，則應譯為：就成此過失：不是佛語故，必須棄捨。

46 未找到對應藏文頌文。

47 此處「引導」在藏文原版為「དྲན་པར་བྱ་བ」，疑是「དྲང་པར་བྱ་བ」之誤。

48 【隆】如是於空性品類，不應指責出其過，因此應當勤修行，令證空性無猶豫。

【如】不應妄破除，如上空性理，切莫心生疑，如理修空性。

49 【隆】實執乃令痛苦生，對此將生諸驚怖，空性能令痛苦息，云何於彼生怖畏？

【如】執實能生苦，於彼應生懼，悟空能息苦，云何畏空性？

50 即「悟空能息苦」。

51 【隆】若有少分自性我，任一之中生怖畏，我性纖毫亦不存，何人能生怖畏心？

【如】實我若稍存，於物則有懼，既無少分我，誰復生畏懼？

52 【隆】毛髮爪齒既非我，骨與血等亦非我，鼻涕痰涎非我身，黃水膿汁亦非我。

【如】齒髮甲非我，我非骨及血，非涎非鼻涕，非膿非黃水。
53 在德格丹珠爾 105-1-345b 中，為 བཞིན
54 【如】六識皆非我。
55 在德格丹珠爾 105-1-345b 中，為 གལ་ཏེ་ཡིད་ནི།
56 流通本未找到對應藏文，似應是：
【隆】若言聲識是常者，一切時中應執聲，所知無則無能知，依何而立能知名？
【如】聲識若是常，一切時應聞，若無所知聲，何理謂識聲？
57 未找到對應藏文。
58 【隆】彼無心物亦非我 ，非心性故如瓶等，若與心屬故能知，應壞實有無知性。
【如】無心亦非我，無心則如瓶，謂合有心故，知成無知滅。
59 【隆】過去及與未來心，彼非是我彼無故，若生起心是我者，彼壞滅時應無我。
【如】過去未來心，俱無故非我。今心若是我，彼滅則我亡。
60 未找到對應藏文。似是：
【隆】若即由彼了知色，爾時何故彼不聞？若由聲未現前故，是彼能聞識亦無。
【如】若謂彼知色。彼時何不聞？若謂聲不近，則知識亦無。
61 【隆】或問若有情亦無，對誰而修大悲心，為解脫果而承許，依大愚癡立彼名。
【如】有情若非有，於誰起悲愍？立誓成佛者，因癡虛設有。
62 【隆】喻如芭蕉樹莖杆，層層剖之無一物，如是明辨觀慧尋，所執之我絕無有。
【如】猶如芭蕉樹，剝析無所有，如是以慧觀，覓我見非實。
63 【隆】此身非足亦非脛，髖髀腰脊亦非身，身既非腹亦非背，胸膺二臂亦非身。
【如】身非足小腿，腿腰亦非身，腹背及胸臂，彼等復非身。
64 在另一德格版本中為：ལུས
65 【隆】若言身依一切支，各於其處而安住，諸分住各支分處，彼分自體住何處？
【如】若身遍散住，一切諸支分，分復住自分，身應住何處？
66 【隆】若我身悉遍全身，各於手等諸處住，如其有幾許手等，亦應有爾許數身。
【如】若謂吾一身，分住手等分，則盡手等數，應成等數身。
67 【隆】若內若外悉無身，云何身於手等有？若異手等無彼體，彼云何有應成無。
【如】內外若無身，云何手有身？手等外無他，云何有彼身？
68 【隆】因此無身於手等，以愚癡力起身想，形狀安立差別故，如於疊石起人想。
【如】無身因愚迷，於手生身覺，如因石狀殊，誤彼為真人。
69 【隆】如是亦是指聚故，手之自性是何物？指亦是關節等聚，關節亦可析為分。
【如】手復指聚故，理當成何物？指亦指節聚，指節猶可分。

70 【隆】其分復可析為塵，彼塵復可方分析，方分性離部分故 ，微塵亦無如虛空。

【如】分復析為塵，塵析為方分，方分離部分，如空無微塵。

71 【隆】如是猶如夢中境，誰具慧者貪於色，若時如是身性無，爾時何有男女相？

【如】因此聰智者，誰貪如夢身？如是身若無，豈有男女相？

72 【隆】與心同時俱生故，受不能為心所見。

【如】與心俱生故，受非心能見。

73 【隆】自體不能領自體，他於自亦不能受。

【如】不能自領納，亦非它能受。

74 【隆】因此受亦無自性。

【如】故受非真有。

75 【隆】如是無我積聚中，依彼何能為損害？

【如】誰言此幻受，能害無我聚？

76 【隆】意於諸根中不住，非住色等非中間，不在於內不在外，餘處求之亦不得。

【如】意不住諸根，不住色與中，不住內或外，餘處亦不得。

77 【隆】若能知在所知前，彼緣何境而生起？能知所知若同時，彼復緣何而生起？

【如】離境先有識，緣何而生識？識境若同時，已生何待緣？

78 【隆】愚迷執此以為實，別與幻化有何別？

【如】愚癡所執諦，何異幻化物？

79 【隆】凡幻師所幻化物，依諸因緣何所化，彼生從何處來此，彼滅何往當觀察。

【如】幻物及眾因，所變諸事物，應詳審觀彼，何來何所去？

80 【隆】若時諸法自性有，何須復待因始生，若時彼法自性無，彼復何須待因生？

【如】若法已成有，其因何所需？若法本來無，云何需彼因？

81 【隆】彼自性應成二故。

【如】應成二性故。

82 【隆】眾生猶如夢幻境，若加觀察如芭蕉，若涅盤若不涅盤，於此性中無差別。

【如】眾生如夢幻，究時同芭蕉，涅盤不涅盤，其性悉無別。

83 【隆】於如是空諸法中，有何可得有何失？誰為敬事誰毀辱？二者於我何所有？

【如】故於諸空法，何有得與失？誰人恭敬我？誰復輕蔑我？

84 【隆】諸求自身安樂者，由諸憤爭歡愛因。

【如】世人求自樂，然由諍喜因。

【七佛滅罪真言】（三遍）

離婆離婆地　求訶求訶帝　陀羅尼帝　尼訶囉帝　毗黎你帝

摩訶伽帝　真陵乾帝　娑婆訶

【補闕真言】（三遍）

南無喝囉怛那哆囉夜耶　佉囉佉囉　俱住俱住　摩囉摩囉

虎囉　吽　賀賀　蘇怛拏　吽　潑抹拏　娑婆訶

【三皈依】

自皈依佛　當願眾生　體解大道　發無上心（問訊）

自皈依法　當願眾生　深入經藏　智慧如海（問訊）

自皈依僧　當願眾生　統領大眾　一切無礙（問訊）

【迴向文】

（一）

願以此功德　普及於一切

我等與眾生　皆共成佛道

（二）

願以此功德　莊嚴佛淨土

上報四重恩　下濟三途苦

若有見聞者　悉發菩提心

盡此一報身　同生極樂國

（三）

文殊師利勇猛智　普賢慧行亦復然

我今迴向諸善根　隨彼一切常修學

三世諸佛所稱歎　如是最勝諸大願

我今迴向諸善根　為得普賢殊勝行

我此普賢殊勝行　無邊勝福皆迴向

普願沉溺諸眾生　速往無量光佛剎

《入菩薩行智慧品和迴向品難語釋》

譯者：釋緣宗法師
審查：圓滿法藏編輯委員會
潤文：郭冠顯
設計排版：張春靜
欽哲基金會・圓滿法藏佛典漢譯計畫工作團隊與義工小組

圓滿法藏·佛典漢譯

THE KUMARAJIVA PROJECT